

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

المراد
عليه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

www.ameerululom.com

مہینہ حضرت زینت العابدین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مهدی علیه السلام در سنت نبوی صلی الله علیه و آله وسلم

نویسنده:

بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله فرجه
الشریف

ناشر چاپی:

بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (علیه السلام)

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	مهدی (علیه السلام) در سنت نبوی (صلی الله علیه و آله وسلم)
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۰	فهرست مطالب
۱۸	پیشگفتار
۲۴	بخش اول: مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن
۳۲	بخش دوم: مهدی علیه السلام در احادیث نبوی
۴۴	بخش سوم: مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در اندیشه عالمان تسنن
۴۴	اشاره
۴۵	۱. مسعودی (در گذشته به سال ۳۴۶ هجری)
۴۶	۲. ابن حبان بستی (در گذشته به سال ۳۵۴ هجری)
۴۶	۳. محمد بن حسین آبری سجزی (در گذشته به سال ۳۶۳ هجری)
۴۷	۴. خطابی (در گذشته به سال ۳۸۸ هجری)
۴۸	۵. بیهقی (در گذشته به سال ۴۵۸ هجری)
۴۸	۶. قاضی عیاض (در گذشته به سال ۵۴۴ هجری)
۴۹	۷. ابن اثیر (در گذشته به سال ۶۰۶ هجری)
۴۹	۸. محیی الدین ابن عربی (در گذشته به سال ۶۳۸ هجری)
۵۳	۹. ابن ابی الحدید مدائنی (در گذشته به سال ۶۵۵ هجری)
۵۳	۱۰. قرطبی (در گذشته به سال ۶۷۱ هجری)
۵۳	۱۱. ابن تیمیه (در گذشته به سال ۷۲۸ هجری)
۵۴	۱۲. ابن قیم (در گذشته به سال ۷۵۱ هجری)
۵۵	۱۳. الحافظ عماد الدین ابن کثیر (در گذشته به سال ۷۷۴ هجری)
۵۶	۱۴. ابن خلدون (در گذشته به سال ۸۰۶ یا ۸۰۸ هجری)

۱۵. جلال الدین سیوطی (در گذشته به سال ۹۱۱ هجری) ۵۶
۱۶. ابن حجر هیتمی (در گذشته به سال ۹۷۴ هجری) ۵۷
۱۷. یحیی بن محمد حنبلی (از عالمان قرن دهم هجری) ۵۹
۱۸. احمد ابو سرور بن صبا حنفی (از عالمان قرن دهم هجری) ۵۹
۱۹. محمد بن محمد خطابی مالکی (از عالمان قرن دهم هجری) ۶۰
۲۰. ملاعلی قاری حسینی (در گذشته به سال ۱۰۱۴ هجری) ۶۰
۲۱. عبد الرؤوف مناوی (در گذشته به سال ۱۰۳۲ هجری) ۶۰
۲۲. محمد برزخی (در گذشته به سال ۱۱۰۳ هجری) ۶۱
۲۳. محمد سفارینی (در گذشته به سال ۱۱۸۸ هجری) ۶۲
۲۴. محمد بن علی شوکانی (در گذشته به سال ۱۲۵۰ هجری) ۶۲
۲۵. صدیق حسن قنوجی (در گذشته به سال ۱۳۰۷ هجری) ۶۳
۲۶. شیخ محمد عبده (در گذشته به سال ۱۳۲۳ هجری) ۶۳
۲۷. محمد بشیر سهوانی هندی (در گذشته به سال ۳۲۶ هجری) ۶۴
۲۸. شمس الحق عظیم آبادی (در گذشته به سال ۱۳۲۹ هجری) ۶۴
۲۹. محمد بن جعفر کتانی (در گذشته به سال ۱۳۴۵ هجری) ۶۴
۳۰. محمد انور شاه کشمیری (در گذشته به سال ۱۳۵۲ هجری) ۶۵
۳۱. عبدالرحمان مبارکفوری (در گذشته به سال ۱۳۵۳ هجری) ۶۶
۳۲. شیخ منصور علی ناصیف (در گذشته به سال ۱۳۷۱ هجری) ۶۷
۳۳. عبد العزیز بن عبدالله بن باز (از عالمان معاصر) ۶۷
۳۴. عبدالمحسن عباد (از عالمان معاصر) ۶۸
- درباره مرکز ۷۲

مهدی (علیه السلام) در سنت نبوی (صلی الله علیه و آله وسلم)

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور: مهدی (علیه السلام) در سنت نبوی (صلی الله علیه و آله وسلم) / بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام

مشخصات نشر: تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام، ۱۳۷۹.

مشخصات ظاهری: ص ۷۲

شابک: ۹۶۴-۳۵۰-۹۲۶-۵۲۰۰۰ ریال؛ ۹۶۴-۳۵۰-۹۲۶-۵۲۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فهرست نویسی قبلی

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس

موضوع: محمد بن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق. - .

شناسه افزوده: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (ع)

رده بندی کنگره: BP۵۱/۳۵/م ۸۵۴

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۹

شماره کتابشناسی ملی: م ۷۹-۱۱۱۰۸

ص: ۱

اشاره

مهدي (عج) در سنت نبوی صلی الله علیه و آله و سلم

مؤلف / ناشر

ناشر/ بنیاد فرهنگی حضرت مهدي موعود(عج)

نوبت چاپ / سوم، تابستان ۸۹

صفحه آرا / عباس فریدی

شمارگان / دو هزار نسخه

بها / ۱۰۰۰ تومان

مراکز پخش:

۱. قم: مرکز مرکز تخصصی مهدویت/خیابان شهدا

/ کوچه آمار (۲۲) / بن بست شهید علیان

ص. پ: ۱۱۹-۳۷۱۳۵ / تلفن: ۷۷۳۷۸۰۱ / فاکس: ۷۷۳۷۱۶۰

۲. تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدي موعود(عج) / تلفن: ۴-۸۸۹۹۸۶۰۱ / فاکس: ۸۸۹۸۱۳۸۹ / ص. پ: ۳۵۵-۱۵۶۵۵

WWW.IMAMMAHDI-S.COM

info@imammahdi-s.com

شابک: ۹۶۴ - ۳۵۰ - ۹۲۶ - ۵

ص: ۲

بسم الله الرحمن الرحيم

ص: ٣

فهرست مطالب

پیشگفتار ۹

بخش اول:

مهدی علیه السلام در قرآن ۱۵

بخش دوم:

مهدی علیه السلام در احادیث نبوی ۲۵

بخش سوم:

مهدی در اندیشه عالمان تسنن ۳۷

۱. مسعودی (در گذشته به سال ۳۴۶ هجری) ۳۸

۲. ابن حبان بستی (در گذشته به سال ۳۵۴ هجری) ۳۹

۳. محمد بن حسین آبری سجزی (در گذشته به سال ۳۶۳ هجری) ۳۹

۴. خطابی (در گذشته به سال ۳۸۸ هجری) ۴۰

بیهقی (در گذشته به سال ۴۵۸ هجری) ۴۱

۶. قاضی عیاض (در گذشته به سال ۵۴۴ هجری) ۴۱

۷. ابن اثیر (در گذشته به سال ۶۰۶ هجری) ۴۲

۸. محیی الدین ابن عربی (در گذشته به سال ۶۳۸ هجری) ۴۲

۹. ابن ابی الحدید مدائنی (در گذشته به سال ۶۵۵ هجری) ۴۶

۱۰. قرطبی (در گذشته به سال ۶۷۱ هجری) ۴۶

۱۱. ابن تیمیه (در گذشته به سال ۷۲۸ هجری) ۴۷

۱۲. ابن قیم (در گذشته به سال ۷۵۱ هجری) ۴۷

۱۳. الحافظ عماد الدّین ابن کثیر (در گذشته به سال ۷۷۴ هجری) ۴۸

ص: ۴

۱۴. ابن خلدون (در گذشته به سال ۸۰۶ یا ۸۰۸ هجری) ۴۹
۱۵. جلال الدین سیوطی (در گذشته به سال ۹۱۱ هجری) ۴۹
۱۶. ابن حجر هیمتی (در گذشته به سال ۹۷۴ هجری) ۵۱
۱۷. یحیی بن محمد حنبلی (از عالمان قرن دهم هجری) ۵۲
۱۸. احمد ابو سرور بن صبا حنفی (از عالمان قرن دهم هجری) ۵۳
۱۹. محمد بن محمد خطابی مالکی (از عالمان قرن دهم هجری) ۵۳
۲۰. ملا علی قاری حسینی (در گذشته به سال ۱۰۱۴ هجری) ۵۳
۲۱. عبد الرؤوف مناوی (در گذشته به سال ۱۰۳۲ هجری) ۵۳
۲۲. محمد برزخی (در گذشته به سال ۱۱۰۳ هجری) ۵۵
۲۳. محمد سفارینی (در گذشته به سال ۱۱۸۸ هجری) ۵۵
۲۴. محمد بن علی شوکانی (در گذشته به سال ۱۲۵۰ هجری) ۵۵
۲۵. صدیق حسن قنوجی (در گذشته به سال ۱۳۰۷ هجری) ۵۶
۲۶. شیخ محمد عبده (در گذشته به سال ۱۳۲۳ هجری) ۵۷
۲۷. محمد بشیر سهوانی هندی (در گذشته به سال ۳۲۶ هجری) ۵۷
۲۸. شمس الحق عظیم آبادی (در گذشته به سال ۱۳۲۹ هجری) ۵۷
۲۹. محمد بن جعفر کتانی (در گذشته به سال ۱۳۴۵ هجری) ۵۸
۳۰. محمد انور شاه کشمیری (در گذشته به سال ۱۳۵۲ هجری) ۵۸
۳۱. عبدالرحمان مبارکفوری (در گذشته به سال ۱۳۵۳ هجری) ۵۹
۳۲. شیخ منصور علی ناصیف (در گذشته به سال ۱۳۷۱ هجری) ۶۰
۳۳. عبد العزیز بن عبدالله بن باز (از عالمان معاصر) ۶۰

٣٤. عبدالمحسن عباد (از عالمان معاصر) ٦١

ص: ٥

تیغی که آسمانش از فیض خود دهد آب

تنها جهان بگیرد بی منت و سپاهی

گر باد فتنه هر دو جهان را به هم زند

ما و چراغ چشم و ره انتظار دوست

کجاست صوفی دجال فعل ملحد شکل

بگوبسوز که مهدی دین پناه رسید(۱).

خواجه حافظ

صد هزاران اولیا روی زمین

از خدا خواهند مهدی را یقین

یاالهی مهدیم از غیب، آر

تاجهان عدل گردد آشکار(۲)

شیخ فرید الدین عطار

می رسد مردی که زنجیر غلامان بشکند

دیده ام از روزن دیوار زندان شما

معنی دیدار آن آخر زمان

حکم او برخویشتن کردن روا

علامه اقبال(۳)

ص: ۷

۱- دبوان حافظ ، انتشارات فخر رازی، به ترتیب ص ۳۲۷ و ۴۱۵ و ۱۶۰، ۱۳۷۳ش.

۲- خورشید مغرب ، چاپ ششم، ص ۱۶۲.

۳- کلیات اشعار فارسی ، چاپ چهارم، سازمان انتشارات جاویدان، ص ۳ و ۳۹۹، ۱۳۷۰ش.

موضوع «مهدی» و این که او در آخر الزمان ظهور می کند، و عیسی علیه السلام پشت سر او نماز می گزارد، و اسلام دیگر بار به دست توانای او حیاتی دوباره می یابد، یکی از مسائل مهم دین اسلام است. احادیث فراوانی که در این زمینه رسیده است، از حد تواتر می گذرد. راویان صحابی، تابعی، مکی، مدنی و... آن را بازگو کرده اند. در میان آنها چهره هایی همچون عمر بن خطاب، عثمان بن عفان، عبدالله بن عباس، عائشه، ابوهریره، عبدالله بن مسعود و ابو سعید خدری، دیده می شود. این احادیث در صحاح سته اهل سنت آمده است. تنها در کتاب معروف کنز العمال، باب مهدی، سی حدیث درباره مهدی آمده است. (۱) و در کتاب الحاوی، سیوطی بیش از ۱۸۰ حدیث در این باره نقل شده است. (۲) حدیث شناسان بزرگ و عالمان فرهیخته و مورد اعتماد اهل تسنن مانند؛ بیهقی، عقیلی، ذهبی، ابن تیمیه، ابن قیم، ابن کثیر،

ص: ۹

۱- علی بن حسام الدی متقی هندی: کنز العمال، ج ۱۴، ص ۹۹ - ۵۴۸، حدیث ۸۲ - ۳۹۶۵۳، چاپ پنجم، موسسه الرساله بیروت ۱۴۰۵ ه.

۲- جلال الدین سیوطی: الحاوی للفتاوی، ص ۸۵ - ۵۷، دارالکتب العلمیه، بیروت، ۱۴۰۸ ه.

ابن حجر و...، احادیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را در این زمینه یاد آور شده اند، و بر صحت و ثبوت آنها اذعان کرده اند.

در میان معاصران چهره هایی چون: عبد العزیز بن عبد الله بن باز (ریاست پیشین مراکز علمی و افتاء) و شیخ عبد المحسن عباد (استاد بازنشسته دانشگاه اسلامی مدینه و نایب رئیس سابق این دانشگاه)، مساله مهدی را امری مسلم و خدشه ناپذیر دانسته اند. استاد عبد المحسن عباد، در این باره تحقیق گسترده ای انجام داده و دو مقاله تحسین برانگیز نوشته است. (۱) و به کسانی چون «ابو الاعلی مودودی» و «شیخ عبد الله بن محمود» که در مساله مهدی به خطا رفته، و احادیث این موضوع را تضعیف و یا آن را انکار کرده اند، پاسخی شایسته و قاطع داده است.

باری، سخنان کسانی که اعتقاد به ظهور مهدی علیه السلام را تضعیف کرده اند درست و مستند نیست. و در برابر اجماع و اذعان بزرگان اهل سنت، بر وجوب اعتقاد به ظهور مهدی علیه السلام چیزی به حساب نمی آید و بیشتر، سستی باورهای دینی این گونه افراد را می نمایاند؛ زیرا، گذشته از آیین اسلام، اعتقاد به آمدن مصلح در آخر الزمان و زیست منتظرانه، در بلندای تاریخ حیات آدمی موج می زند. در آیینهای زردشتی، برهمنایی، بودایی، یهودی و مسیحیت، اعتقاد به ظهور منجی مشاهده می شود. و حتی به نشانه های او نیز

ص: ۱۰

۱- این دو مقاله عبارت اند از: «عقیده اهل السنه والاثر فی المهدی المنتظر» مجله الجامعه الاسلامیه ، سال اول، شماره سوم، ذیقعدہ ۱۳۸۸ (۱۹۶۹). «الرد علی من کذب بالاحادیث الصحیحہ الوارده فی المهدی»، مجله الجامعه الاسلامیه ، سال دوازده، شماره ۴۵ و ۴۶، سال ۱۴۰۰هـ.

اشاره شده است. در آئین اسلام این علامتها (تولد و دودمان مهدی علیه السلام سیمای ظاهری حیات و عمر او، هنگام ظهور و دوران پس از آن و...) به طور مشخص توسط پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ترسیم شده است.

برخی از محققان سنی و شیعه نیز عقیده دارند حدیث (ثقلین) که در نزد تسنن و تشیع مسلم و متواتر است، دلالت بر وجود فردی از عترت با قرآن دارد، در همه زمانها؛ چون پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرموده است:

دو چیز گرانبها نزد شمامی گذارم تاهنگامی که به آن هر دو چنگک زیند گمراه نخواهید شد، این دو، کتاب خداست و عترت من، از یکدیگر جدا نمی شوند تا در حوض بر من وارد آیند. (۱)

ابن حجر هیتمی می گوید:

احادیثی که از پیامبر رسیده است و در آنها تاکید شده است بر پیروی از خاندان پیامبر و چنگک زدن به هدایت آنان، می فهماند که همیشه، تا قیام قیامت، کسی از خاندان پیامبر وجود دارد که شایسته رهبری و هدایت است، چنان که قرآن نیز تا به قیامت راهبر و هادی است. و برای همین آنان سبب ایمنی و بقایند برای اهل زمین. (۲)

ابن جوزی در این باره گفته است:

و فی صلاه عیسی خلف رجل من هذه الامه مع کونه فی

ص: ۱۱

۱- علی بن حسام الدین متقی هندی: کنز العمال، ج ۱، ص ۱۸۵، چاپ پنجم، موسسه الرساله ۱۴۰۵ هـ.

۲- احمد بن حجر هیتمی مکی: الصواعق المحرقة فی الرد علی اهل البدع و الزندقه، ص ۴۹-۱۴۸، چاپ مکتبه القاهره، سال ۱۳۷۵ هـ.

آخر الزمان وقرب قيام الساعه دلالة للصحیح من الاقوال ان الارض لاتخلوا عن قائم لله بحجه؛

در این که عیسی علیه السلام پشت سر مردی از این امت، در آخر الزمان و نزدیکی برپایی قیامت نماز می گزارد، دلالت بر این قول صحیح است که زمین (هیچگاه) از حجت خدا خالی نمی ماند. (۱)

بنابر احادیثی که از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم رسیده است؛ مهدی علیه السلام منادی عدالت، برپا دارنده دین، و احیاگر معارف قرآنی است. او مسلمانان را در زمانی که زمین پر از ستم و تباهی گشته است، نجات می دهد. با کفر و ستم می ستیزد، و عرصه گیتی را با برپا کردن حکومت عدل و داد، از نامردمیها و انحرافات و انواع آلودگیها پاک می سازد. به سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم عمل می کند و آرمانهای او را عینیت می بخشد و دیگر بار عزت و شوکت اسلام را باز می گرداند.

در پرتو حکومت مهدی علیه السلام و اقدامات انسانی و درست او، همه چیز روند سالم و طبیعی خود را باز می یابد. بارانهای مفید فرو می ریزند، رودخانه ها جریان می یابند، انواع گونه های حیوانی و جانوری از زیست مناسب برخوردار می شوند. اموال و امکانات اقتصادی (که ستون حیات فرد و جامعه است) به شیوه اصولی و قوام بخش میان مردمان تقسیم می گردد. کج رویها و سهل انگاری ها زمینه رشد نمی یابد. اتحاد و محبت میان مردمان پدید می آید، نعمتها فراوان می شود، مستمندان بی نیاز می گردند، و آدمی در آسایش و رفاه زندگی می کند و در امنیت به سر می برد، و روزگار خشنودی و

ص: ۱۲

۱- احمد بن علی ابن حجر عسقلانی: فتح الباری بشرح صحیح البخاری، ج ۶، ص ۴۹۴، چاپ دار المعرفه. ابو محمد، محمود بن احمد عینی: عمده القاری، ص ۴۰، ج ۱۶، چاپ دارالفکر، بیروت.

این بشارتها همه از سخنان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در باره موعود آخرالزمان به دست می آید.

این چنین است که مساله مهدی علیه السلام، موضوعی حیاتی، و پرداختن به آن امری لازم است؛ زیرا امید به آینده درخشان و جامعه ای آکنده از عدل و برابری و آزادی و بهزیستی رانویید می دهد.

این نوشتار در این راستا نگارش یافته است، به این امید که یاد مهدی علیه السلام، احیاگر اسلام (در آخر الزمان) همچنان در دلها زنده بماند، و این باور مسلم دینی و اعتقاد قطعی اسلام، در تار و پود رهپویان راه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روح حیات بدمد، و آنان را در حرکت به سوی مدینه فاضله اسلامی نیرو بخشد تا با ستمها و زور گوییها و حق کشیها در افتند و درظلمتها و سیاهی های دوران پیش از قیام مهدی علیه السلام گم نشوند، از سختیها نهراسند، آتش اختلافات آن ها را از هستی ساقط نکند و اندیشه های باطل آنان را نلغزاند، از پیمودن راه حق بازمانند، و در صراط مستقیم دین خدا تا آمدن مهدی علیه السلام استوار گام نهند.

تذکر این نکته نیز سودمند است که اعتقاد به آخر الزمان و قیام مهدی علیه السلام یکی از نقاط مهم وحدت فرق اسلامی به حساب می آید، زیرا در آینده، همه فرقه های اسلامی به وحدت اصولی می رسند، و آن امامت امامی از خود امت اسلامی بر آنان است. نوید شوق انگیزی که امام بخاری و امام مسلم، آن را در صحیحین خود به نقل از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آورده اند:

کیف انتم اذا نزل ابن مریم فیکم و امامکم منکم؛(۱)

ص: ۱۳

۱- محمد بن اسماعیل بخاری: صحیح بخاری بحاشیه سندی، ج ۲، ص ۲۵۶، چاپ دارالمعرفه (بیروت)؛ ابوحسین مسلم بن حجاج نیشابوری: صحیح مسلم، ج ۱، ص ۱۸۴، چاپ موسسه عزالدین ۱۴۰۵ ه، (کتاب ایمان، حدیث ۲۴۵).

چگونه اید آنگاه که حضرت عیسی از آسمان فرود آید، وامامتان از خودتان (امت اسلامی) باشد.

این موضوع عامل وحدت بسیار استواری است و باید به آن توجه داشت، و همواره آن را به یاد آورد و به نسلها آموخت.

مرکز فرهنگی امام مهدی علیه السلام از آن جا که این نوشته را برای استفاده برادران اهل سنت فراهم آورده است، در آن، تنها منابع مورد اعتماد آنان را مورد مراجعه قرار داده است، و در تفسیر آیات، نقل احادیث، و بازگویی اندیشه های عالمان، سعی بر آن بوده که جز سخنان بزرگان اهل سنت و کسان مورد اطمینان آنها، استدلال دیگری نیاورد، و به چیزی جز گفته های آنان استناد نکند. برای استواری و جایگزینی مناسب موضوع و درک بیشتر اهمیت آن، کتاب درسه موضوع تدوین یافته است:

۱. آیاتی چند از قرآن کریم مربوط به قیام مهدی علیه السلام در آخرالزمان و حوادث آن دوران.

۲. نمونه هایی از احادیث نبوی صلی الله علیه و آله و سلم در این زمینه.

۳. برخی از گفته ها و اظهار نظرهای دانشمندان بزرگ اهل سنت درباره مهدی موعود علیه السلام.

امید که برادران اهل سنت رامفید افتد، و گوشه ای از تعالیم اسلامی را در باره آینده انسان و اسلام روشن سازد، و فروغ امید نسبت به آینده اسلام بر دلها بتابد، و زندگی کنونی مسلمانان شور و نشاط تازه ای یابد.

بخش اول: مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن

ص: ۱۵

آیات متعددی در قرآن کریم پیرامون حضرت مهدی علیه السلام ، اقدامات ایشان و اتفاقات مربوط به آن بزرگوار وجود دارد. و این خود بهترین دلیل بر اصالت اعتقاد به این اصل اسلامی است که از روزگار اول دیانت اسلام و در کتاب مقدس و جاویدان آن منعکس گردیده است. در تفاسیر گوناگون دانشمندان و مفسران این دسته از آیات را با استفاده از احادیث و کلام صحابه و تابعین، در باره آن وجود مبارک دانسته و تبیین نموده اند.

بعضی از این آیات عبارت اند از:

۱. هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ. (۱)

او کسی است که پیامبر برای مردم فرستاد، بادینی درست و برحق، تا او را بر همه دینها پیروز گرداند، هر چند مشرکان را خوش نیاید.

در تفسیر قرطبی آمده است:

قال السدي: ذاك عند خروج المهدي، لا يبقى احد الا دخل في الاسلام او ادى الجزية. وقيل: المهدي هو عيسى فقط،

ص: ۱۶

۱- سوره توبه (۹): ۳۳.

وهو غير صحيح، لان الاخبار الصحاح قد تواترت على ان المهدي من عتره رسول الله، فلا يجوز حمله على عيسى، و الحديث الذي ورد: (لامهدي الا عيسى) غير صحيح. (۱)

سدى مى گويد: (پروزي اسلام بر ديگر اديان) هنگام قيام مهدي است، (در آن زمان) مردمان يابايد مسلمان شوند ويا جزيه دهند. و اين كه گفته شده است «مهدي همان عيسى است» نادرست است، زيرا اخبار صحيح به گونه اى متواتر وارد شده است كه مهدي از خاندان پيامبر است، از اين رو، تطبيق مهدي بر عيسى جايز نيست، و حديثى كه گويد: «مهدي كسى جز عيسى نيست» درست نيست.

در كتاب البيان محمد بن يوسف گنجى در تفسير (يُظْهِرُهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ) نيز آمده است:

«هوالمهدي من ولد فاطمه»؛ (۲)

(كسى كه خدا او را بر همه اديان چيره مى گرداند) مهدي از فرزندان فاطمه است.

رشيد الدين امام احمد ميدي (از عالمان بزرگ قرن پنجم) در تفسير كشف الاسرار از تفاسير معتبر اهل سنت، در شرح اين آيه مى گويد:

رسول در اين آيه، محمد است، وهدي وهدايت، قرآن وايمان است. و دين حق، اسلام است. خدا اين دين را

ص: ۱۷

۱- ابو عبد الله محمد بن احمد انصاري قرطبي: الجامع لاحكام القرآن، ج ۸، ص ۱۱۱، (تحقيق: عبدالرزاق المهدي) چاپ دارالكتاب العربي، سال ۱۴۱۸ هـ.

۲- سيد مومن حسن بن مومن الشبلنجي: نور الابصار، ص ۳۴۳، چاپ دارالجيل.

بر دیگر ادیان برتری می دهد، چنانکه دینی نماند مگر این که اسلام بر آن غالب آید. و این امر، بعد از این خواهد شد، و هنوز نشده است. و قیامت نخواهد آمد مگر که این کار بشود. ابوسعید خدری روایت کرده است که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از بلایی یاد فرمود که به این امت رسد، تا بدانجا که از بسیاری ظلم و ستم، کس برای خویش پناهی نیابد. چون چنین شود، خداوند مردی از خاندان مرا برانگیزد و به دست او زمین را از عدل و قسط پر کند، آن سان که از ستم آکنده باشد. همه ساکنان آسمان، و همه ساکنان زمین، از او خرسند باشند. در روزگار او، قطره بارانی در آسمان نباشد، مگر این که بر زمین فرو بارد، و گیاهی در زمین نباشد، مگر این که برآید. چنان روزگاری خوش و بابرکت پدید آید، که کسان آرزوکنند کاش مردگان زنده شوند، و به این جهان بازگردند... (۱)

۲. وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسِعَى فِي خَرَابِهَا أُولَئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ. (۲)

کسیت ستمکار تر از آن که نگذاشت نام خدا در مسجدهای خدا برده شود، و در ویران ساختن آنها کوشید؟ آنان در مسجدها جز بیمناک و ترسان داخل نخواهند شد و نصیبشان در دنیا خواری و در آخرت عذابی بزرگ است.

در تفسیر درالمنثور و تفسیر طبری درباره ((لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ)) آمده است:

ص: ۱۸

۱- کشف الاسرار، ج ۴، ص ۱۱۹-۱۲۰.

۲- سوره بقره، (۲) ۱۱۴.

اما خزیههم فی الدنیا فانه اذا قام المهدی و فتحت القسطنطنیه قتلهم فذالك الخزی. (۱)

خواری و ذلت (ستمکارانی که سد راه دین خدا و آئین حق اند) در دنیا، زمانی فرا می رسد که مهدی به پا خیزد، و قسطنطنیه را فتح کند، و آنان را بکشد.

رشید الدین امام احمد حنبل در تفسیر کشف الاسرار می گوید:

ترسیان راست در این جهان رسوایی و خواری و ننگ، اگر ذمی بود گزیت و اگر حربی بود قتل، و در آن جهان عذاب مهین جاودان در آتش. مقاتل و کلبی گفتند: «لهم فی الدنیا خزی»؛ فتح قسطنطنیه و عموریه و رمیه است، حصارها و نشستگاه ایشان: مصطفی علیه السلام گفت: «الملحمه العظمی فتح قسطنطنیه، و خروج الدجال، فی سبعة اشهر»، یعنی: واقعه و کشتار بزرگ، فتح قسطنطنیه است و خروج دجال که خلال هفت ماه پدید آید. سدی گفت: خزی ایشان در دنیا آن است که مهدی بیرون آید، و قسطنطنیه بگشاید، و جای ایشان خراب کند، و قومی را بکشد، و قومی را به بردگی ببرد. و مهدی آن است که مصطفی علیه السلام گفت: لو لم یبق من الدنیا الا یوم، لطول الله ذالك الیوم، حتی یبعث فیہ رجلا منی... (اگر از عمر جهان باقی نماند مگر یک روز، خداوند همان یک روز را چنان دراز کند، تا مردی از خاندان من، برانگیزد... (۲)

ص: ۱۹

۱- جلال الدین سیوطی: الدر المنثور فی التفسیر بالماثور، ج ۱، ص ۲۶۴، چاپ دوم، دارالفکر، ۱۴۰۳.

۲- تفسیر کشف الاسرار، ج ۱، ص ۳۲۵.

۳. ((وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِلسَّاعَةِ))؛ (۱)

و هر آینه او، نشانه فرارسیدن قیامت است.

در تفسیر این آیه، سیوطی می گوید: (نشانه قیامت) خروج عیسی قبل از آن است. (۲)

و در روح المعانی آمده است:

نزول عیسی یکی از نشانه های قیامت است، بنابر قول مشهور عیسی هنگام نماز صبح در دمشق فرود می آید، امام (جماعت) که همان مهدی است، عقب می ایستد (تاعیسی امام جماعت شود) ولی عیسی او را مقدم می دارد و پشت سرش نماز می گذارد. (۳)

شبلنجی به نقل از مقاتل بن سلیمان و مفسران پس از وی در تفسیر آیه فوق می گوید: (نشانه قیامت) مهدی است و (دوران) او در آخرالزمان است. (۴)

۴. ((بَقِيَّةُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ)). (۵)

اگر با ایمان باشید، بقیه الله برای شما خیر (نعمت و برکت و سامانیابی) است.

در کتاب نور الابصار آمده است:

فاذا خرج اسند ظهره الى الكعبه واجتمع اليه ثلاثمائه و ثلاثه عشر رجلا من اتباعه، فاول ما ينطق هذه الايه * بقيه الله خير لكم ان كنتم مومنين * ثم يقول: انا بقيه الله و

ص: ۲۰

۱- تفسیر کشف الاسرار، ج ۱، ص ۳۲۵.

۲- سوره زخرف (۴۳): ۶۱.

۳- سید محمود آلوسی بغدادی: روح المعانی، ج ۲۵، ص ۶ _ ۹۵، چاپ احیاء التراث العربی.

۴- مومن بن حسن مومن الشبلنجی: نور الابصار، ص ۳۴۳، چاپ دار الجیل، بیروت ۱۴۰۹ هـ.

۵- سوره هود (۱۱): ۸۶.

چون مهدی ظهور کند، کعبه را پایگاه خویش قرار می دهد، و ۳۱۳ نفر از یارانش به او می پیوندند، آن گاه در نخستین سخن این آیه را تلاوت می کند: «بقیه الله بهتر است برای شما، اگر ایمان بیاورید». سپس می گوید: منم بقیه الله و خلیفه خدا و حجت او بر شما.

۵. ((كَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ))؛ (۲)

خداوند در لوح (محفوظ) خواسته و وعده داده است که به طور حتم من و رسولانم چیره می شویم، همانا! خدا قوی و عزیز (شکست ناپذیر و استوار) است.

این آیه از پیروزی آئین الهی بر همه آئین ها حکایت دارد. فعل کتب ماضی است و به گونه ای روشن و حتمی این امر را می رساند که گویا این پیروزی انجام یافته است، همراه شدن این فعل با لام و نون تاکید، جایی برای تردید در تحقق این وعده نمی گذارد، و ذیل آیه که قدرت خدا و اراده خدا را می نمایاند و به منزله علتی برای نوید آغاز آن است، جایی برای توجیه های نابایست و تفسیر های نامناسب نمی گذارد، زیرا سخن از قهر و غلبه و قدرت غالب خدائی است.

چنین تاکیدی نمی تواند تنها در پیروزی پیامبر در جنگهای صدر اسلام و یا در استدلالهای کلامی اسلام بادیگر ادیان و برهانی تر بودن آن محدود شود، و از سویی تاکنون این پیروزی جهانی پدید نیامده است؛ بنابراین باید در آینده تحقق پذیرد و همه آئینها و تفکرات غیرالاهی زوال پذیرد و آئین

ص: ۲۱

۱- مومن بن حسن مومن الشبلنجی: نورالابصار، ص ۳۴۹، دار الجیل، بیروت، ۱۴۰۹ هـ.

۲- سوره مجادله (۸۵): ۲۱.

یکتاپرستی سراسر گیتی را فراگیرد، که بنابر روایات بسیار، آن زمان روزگار مهدی موعود خواهد بود.

۶. ((وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ))؛(۱)

ما در زبور (داود)، از پس ذکر (تورات)، نوشته ایم که سرانجام، زمین را بندگان شایسته ما به ارث می برند.

در این آیه خدای-قادر متعال- به بندگان صالح وعده حتمی داده است که سرانجام آنان را وارث زمین می گرداند. این نوید با الفاظی چون (ولقد) که حتمیت را می رساند- و فعل ماضی (کتبنا) و یاد آوری این وعده در کتابهای آسمانی مانند (زبور) و (ذکر) (که نام عمومی کتابهای آسمانی است و با داشتن (ال) بر همه آنها انطباق می یابد) تاکید دوچندان شده است، و از سویی کلمه (الارض) همه پهنه گیتی و مناطق جغرافیایی زمین را شامل می شود- نه بخشهایی از آن- و ساخت جمله (ان الارض یرثها) نیز تسلط بندگان صالح بر همه زمین را می رساند.

پیدا است که تاکنون این بشارت تحقق نیافته است، و از آنجا که وعده خدا تخلف نمی پذیرد، این امر به طور حتم شدنی است، و به فرض روایتی در تفسیر این آیه به دوره آخرالزمان و آمدن مهدی نباشد و با توجه به خاتمیت پیامبر ما صلی الله علیه و آله و سلم می توان اذعان داشت که براساس آن سرانجام روزی همه زمین به تصرف بندگان شایسته خدا درمی آید، و بی گمان آن دوران بنابر بشارتهایی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در باره مهدی داده است، در روزگار مهدی موعود خواهد بود.

ص: ۲۲

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم در مواقع متعدد و متنوعی از فرزند گرامی خود مهدی موعود علیه السلام که احیاگر شریعت ایشان و پرکننده زمین از عدل و داد است سخن به میان آورده است. احادیث پیرامون حضرت مهدی علیه السلام در ابعاد مختلفی از وجود مبارک ایشان تا ظهور و حرکت در دست است. در بعضی کتب حدیثی بخش مستقلی برای این احادیث در نظر گرفته شده و در بعضی دیگر احادیث در میان بخش های مختلف آمده است. وجود روایات پیرامون حضرت مهدی علیه السلام در میان کلمات پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نیز دلیل دیگری بر وجود این عقیده در منشور عقاید اسلامی و پاسخی برای منکرین آن و مدعیان نو ظهور بودن یا حتی متاخر پدید آمدن این عقیده نسبت به صدر اسلام است. در این بخش تعدادی از روایات نبوی صلی الله علیه و آله و سلم در باره حضرت مهدی علیه السلام طرح گردیده است.

۱. ابشر کم بالمهدی... یبعث فی امتی علی اختلاف من الناس و زلازل، فیملاء الارض قسطا کما ملئت جورا و ظلما و یرضی عنه ساکن السماء و ساکن الارض و یقسم

ص: ۲۴

شما را به (ظهور) مهدی بشارت می دهم... زمانی که اختلافها، سختیها و دل نگرانیها مسلمانان را در برگیرد، قیام می کند، و زمین را که پر از ظلم و ستم گذشته است، آکنده از عدل و داد می سازد ساکنان آسمانها وزمین از او خوشنود می گردند، مال (و امکانات اقتصادی) را به شیوه درست (بین مردمان) تقسیم می کند و دلهای مسلمانان را سرشار از بی نیازی می سازد...

۲. لو لم یبق من الدنيا الا یوم واحدا لطول الله ذالك الیوم، حتی یبعث رجلا من ولدی، اسمه اسمی(۲)؛

اگر از (عمر) دنیا جز یک روز باقی نماند، خدا آن روز را طولانی گرداند تا مردی از فرزندانم را بر انگیزد (برای زنده کردن اسلام و اصلاح اجتماعات بشری) که همانم من است.

ص: ۲۵

-
- ۱- احمد بن حنبل: المسند، ج ۳، ص ۳۷ و ۵۲، چاپ دار صادر (بیروت)؛ جلال الدین سیوطی: الحاوی للفتاوی، ج ۲، ص ۱۲۴؛ علی بن حسام الدین متقی هندی: کنز العمال، ص ۲۶۲. (حدیث ۳۸۶۵۳)، چاپ پنجم، موسسه الرساله، بیروت ۱۴۰۵ ه
- ۲- ابراهیم بن محمد جوینی خراسانی: فرائد السمطین، ج ۲، ص ۳۲۵ (حدیث ۵۷۵)، چاپ موسسه محمودی، بیروت؛ سلیمان بن اشعث سجستانی: سنن ابن داود، ج ۲، ص ۵۰۹ (حدیث ۴۲۸۲)، دارالجنان ۱۴۰۹ ه؛ محمد بن عیسی بن سوره: الجامع الصحیح، ج ۴، ص ۳۴ (حدیث: ۲۲۳۰. ۲۲۳۱)، (تحقیق ابراهیم عطوه عوض) چاپ دار الاحیاء التراث العربی؛ ابن کثیر: النهایه، ج ۱، ص ۲۶ (تحقیق طه محمد الزینی) چاپ دارالکتب الحدیثه؛ ابولقاسم سلیمان بن احمد طبرانی: المعجم الکبیر، ج ۱۰، ص ۷۹ (حدیث ۱۰۲۱۴)، چاپ وزارت اوقاف عراق؛ محمد عمری تبریزی: مشکاه المصابیح، ج ۳، ص ۲۸ (حدیث ۵۴۵۲)، (تحقیق؛ محمد ناصر الدین البانی) انتشارات مکتب اسلامی دمشق.

۳. المهدی من عترتی من ولد فاطمه؛ (۱)

مهدی از خاندان من، و از فرزندان فاطمه است.

۴. کیف انتم اذا نزل ابن مریم فیکم، و امامکم منکم؛ (۲)

چگونه اید، آنگاه که عیسی در میانتان فرود آید، و امامتان از خودتان باشد.

در شرح این حدیث آمده است:

نماز عیسی علیه السلام در آخرالزمان در نزدیکی برپایی قیامت، پشت سر مردی از این امت دلیل بر قول صحیح است که

(زمین هیچگاه) از حجت خدا خالی نیست. (۳)

۵. ينزل بامتی فی آخرالزمان بلاء شدید من سلطانهم، لم یسمع بلاء اشد منه، حتی تضیق عنهم الارض الرّحبه، و حتی یملاء

الارض جورا وظلما، لایجدالمومن ملجاء یتجىء الیه من الظلم، فیبعث الله - تعالی: رجلا من عترتی،

ص: ۲۶

۱- سلیمان بن اشعث سجستانی: سنن ابی داود، ج ۲، ص ۵۰۹، (حدیث: ۴۲۸۴)، دارالجنان، بیروت ۱۴۰۹ه؛ ابن قیم جوزی: المنار المنیف (تحقیق عبد الفتاح ابو غده)، ص ۱۴۶، (۳۳۴)، مکتب مطبوعات اسلامی؛ ابن کثیر: نهایه، ج ۱، ص ۲۷، (تحقیق طه محمد محمد الزینی)، دارالکتب الحدیثه؛ محمد بن الیزید قزوینی، سنن ابن ماجه، ج ۲، ص ۱۳۶۸، (حدیث ۴۰۸۴)، (محمد فواد عبدالباقی) طبع دار احیاء التراث العربی؛ ابن کثیر دمشقی: نهایه البدایه و النهایه فی الفتن و الملاحم، ج ۱، ص ۴۰، (تحقیق الشیخ محمد فهیم ابو عبید) طبع الاول، الناشر مکتبه النصر الحدیثه، الرياض ۱۹۶۸ه .

۲- محمد بن اسماعیل بخاری، صحیح بخاری، ج ۲، ص ۲۵۶، چاپ دارالمعرفه، بیروت؛ ابو حسن مسلم بن حجاج نیشابوری؛ صحیح مسلم، ج ۱، ص ۱۸۴، موسسه عزالدین ۱۴۰۷ه .

۳- ابن حجر عسقلانی: فتح الباری، ج ۶، ص ۴۹۴، (حدیث ۳۴۴۹)، چاپ دارالمعرفه؛ ابو محمد محمود بن احمد عینی: عمدہ القاری، ج ۱۶، ص ۴۰، چاپ دارالفکر.

در آخرالزمان آزارها و ستمهای جانکاه از سوی شاهانشان بر امت فرود می آید. بلاهایی که سخت تر از آن شنیده نشده است. آن چنان که دنیای فراخ بر آنان تنگ می نماید. همه جا آکنده از ستم و بی عدالتی است و انسان با ایمان پناهگاهی برای فرار از ظلم نمی یابد، در این هنگام خدای متعال مردی از خاندان مرا بر می انگیزد، پس زمین را از عدل و داد پر می کند.

۶. فعند ذلك ینادی مناد من السماء ایها الناس ان الله قطع عنکم مده الجبارین و المنافقین و اشیاعهم و لا کم خیر امه محمد فالحقوه بمکه فانه المهدی؛(۲)

در زمانی که دنیا را ظلم و ستم فرا گرفته و دین باوران در تنگنا و سختی به سر می برند فریادی از آسمان بر می آید که ای مردم، همانا خدا روز گار طاغوتان و منافقان و پیروان آنها را به سر آورده، و بهترین امت محمد را به سرپرستی شما گمارده است. درمکه به او پیوندید که بیگمان او مهدی است.

۷. مَلْکُ الارضِ اربعه... وسیملکها خامسٌ من اهل

ص: ۲۷

-
- ۱- علی بن حسام الدین متقی هندی: کنز العمال، ج ۱۴، چاپ پنجم، موسسه الرساله بیروت، ۱۴۰۵، (حدیث ۳۸۷۰۸)؛ ابو عبد الله الحاکم النیشابوری: المستدرک علی الصحیحین، ج ۴، طبع دار المعرفه بیروت، ص ۴۶۵.
 - ۲- جلال الدین سیوطی: عرف الوردی فی الاخبار المهدی، ج ۲، ص ۸۱؛ علی بن حسام الدین متقی هندی: البرهان فی علامات مهدی آخرالزمان، منشورات شرکه الرضوان، ص ۲۹ و ۱۲۸.

تا کنون چهار تن بر زمین فرمانروایی مطلق یافته اند... و در آینده (فرزند) پنجمین نفر از خاندانم بر آن حکومت می کند.

۸. و هو رجل من ولدی... کأنّ و جهه کوکبّ دری... ثم یخرج متوجّها الی الشام و جبرائیل علی مقدمته و میکائیل علی ساقته، فیفرح به اهل السماء و اهل الارض...؛ (۲)

فردی از فرزندان من است، چهره اش چونان ستاره درخشان... آن گاه که به سوی شام حرکت کند، جبرئیل پیشاپیش و میکائیل همراه اوست، اهل آسمان با ظهور او شادمان می شوند.

۹. فیلقى الله محبته فی صدور الناس، فیصیر مع قوم أسدّ بالنهار، رُهباناً باللیل؛ (۳)

خداوند محبت مهدی را در دلها می اندازد، پیروان او شیران روز و راهبان شب اند.

۱۰. فیقسم المال و یعمل بسنتی... ویلقى الاسلام بحرانه الی الارض؛

(مهدی) مال (داراییها و امکانات اقتصادی را آن گونه که باید) تقسیم می کند و سنت من شیوه (رفتاری) اوست،

ص: ۲۸

۱- جلال الدین سیوطی: عرف الوردی فی الاخبار المهدی، ج ۲، ص ۸۱؛ یوسف بن یحیی مقدسی سلمی: عقد الدرر فی اخبار المهدی المنتظر، باب ۱، حدیث ۱۵.

۲- مدرک پیشین، حدیث ۱۸۲.

۳- علی بن حسام الدین متقی هندی: البرهان فی علامات مهدی آخرالزمان، منشورات شرکه الرضوان، ص ۷۷؛ جلال الدین سیوطی: الحاوی للفتاوی، ج ۲، ص ۱۴۵.

او آئین اسلام را در زمین مستقر می سازد.

۱۱. ویبلغ سلطانه المشرق و المغرب؛

قلمرو فرمانروایی و حکومت مهدی شرق و غرب را در بر می گیرد.

۱۲. علامه المهدی ان یكون شديدا على العمال، جوادا بالمال، رحیما بالمساكين؛(۱)

مهدی نسبت به کارگزاران حکومت (در انجام وظایف و مسئولیتها) سخت گیر است (خطای آنان و قصور در وظایف را بر نمی تابد)، در امور مالی (اقتصادی) بخشنده است، و به همه مسکینان مهربانی می ورزد.

۱۳. فیفرح به... الطیر والوحوش... وتزید المیاه فی دولته و تمد الانهار... وتستخرج الكنوز...؛(۲)

(بازهور مهدی) پرندگان و جانوران وحشی شادمان می شوند... آنها (ی آشامیدنی گوارا و سالم) در دولت او زیاد می گردد، رودخانه ها گسترش می یابند... و گنجها نمایان می شود.

۱۴. ان فی امتی المهدی... فیجیی الیه رجل، فیقول یا مهدی! اعطنی، اعطنی... فیحیی له فی ثوبه ما استطاع ان یحمله؛(۳)

ص: ۲۹

۱- جلال الدین سیوطی: الحاوی للفتاوی، ج ۲، ص ۱۵۰.

۲- جلال الدین سیوطی: العرف الوردی فی اخبار المهدی، ج ۲۱، ص ۸۱؛ علی بن حسام الید متقی هندی: البرهان فی علامات مهدی آخرالزمان، ص ۱۲۹، منشورات شرکه الرضوان.

۳- محمد بن عیسی بن سوره: الجامع الصحیح، ج ۴، ص ۵۰۶، (تحقیق ابراهیم عطوه عوض)، چاپ دار الاحیاء التراث العربی؛ علی بن حسام الدین متقی هندی: کنز العمال، ج ۱۴، ص ۲۷۳، چاپ موسسه الرساله بیروت ۱۴۰۵؛ ماخذ پیشین.

همانا مهدی در امت من است (در آغاز حکومت او گاه) فردی (به خاطر فقر و تهی دستی) نزد او می آید، و خواستار بخشش مالی می شود و می گوید: مهدی! ببخشای. مهدی! ببخشای. مهدی به اندازه ای که توان بردوش کشیدن آن را دارد به وی مال می دهد.

۱۵. یخرج فی آخر امتی المهدی، یسقیه الله الغیث، وتخرج الارض نباتها... وتكثر الماشیه، وتعظم الامه...؛(۱)

سر انجام در میان امتم مهدی به حکومت می رسد، (در روزگار او) خدا بارانهای پیاپی و سودمند فرو می ریزد، و انواع گیاهان در زمین می روید... نسل چهار پایان و گونه های مختلف حیوانات و جانوران فزونی می گیرد (پس از این که در اثر آلودگیهای زیست محیطی بسیاری از گونه های حیوانی نابود شده است) و مسلمانان (در دنیا و در میان ادیان توحیدی) شوکت و عظمت می یابند.

۱۶. یخرج المهدی فی امتی، یبعثه الله غیاثا للناس؛(۲)

از میان امت من مهدی قیام می کند، خداوند او را برای فریاد رسی مردمان بر می انگیزد.

۱۷. المهدی من ولدی... یرضی بخلافته... الطیر فی

ص: ۳۰

-
- ۱- ابو عبدالله حاکم نیشابوری: المستدرک علی الصحیحین، ج ۴، ص ۶۰۱، حدیث ۳۸۱/۸۶۷۳، چاپ بیروت؛ علی بن حسام الدین متقی هندی: کنز العمال، ج ۱۴، ص ۲۷۳، چاپ پنجم، موسسه الرساله بیروت ۱۴۰۵.
 - ۲- جلال الدین سیوطی: الحاوی للفتاوی، ج ۲، ص ۱۳۲، (تحقیق؛ محمد محیی الدین).

مهدی از فرزندان من است، در پرتو خلافت و حکومت او پرندگان آسمان خرسند می گردند.

کنایه از گسترش قانون و عدالت در سراسر جهان است.

۱۸. یكون فی امتی المهدی... فتنعم فیہ امتی نعمه لم یمنعوا مثلها قط، توتی اکلها و لاتدخر منهم شیئا، و المال یومئذ کدوس...؛(۲)

مهدی (موعود) در امت من است... در دوران (حکومت) او مسلمانان به سطحی بی نظیر از رفاه در زندگی و برخورداری از نعمتها می رسند، (همه) خوردنیها در اختیار آنان قرار می گیرد، هیچ چیز (از امکانات زندگی و رفاهی) از آنان دریغ نمی شود، مال و ثروت در آن روزگار به صورت انبوه روی هم انباشته است. (نزد حاکمیت مرکزی اسلامی).

۱۹... إِنَّ اَهْلَ بَیْتِی سَیَلْقَوْنَ بَعْدَی بَلَاءً وَ تَشْرِیداً وَ تَطْرِیداً، حَتَّى یَأْتِی قَوْمٌ مِّنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ... فِیَسْئَلُونَ - الْخَیْرَ فَلَا یُعْطَوْنَ، فِیْقَاتِلُونَ فِیَنْصُرُونَ فِیُعْطُونَ مَا سَأَلُوا، فَلَا

ص: ۳۱

۱- احمد بن حجر هیتیمی: الصواعق المحرقة، ص ۱۶۲، طبع مکتبه القاہرہ، ۱۳۷۵ه؛ جلال الدین سیوطی: الحاوی للفتاوی، ج ۲ ص ۸۲، دارالکتب العلمیہ، بیروت، ۱۴۰۸.

۲- محمد بن یزید قزوینی: سنن ابن ماجه، ج ۲، ص ۱۳۶۶ (حدیث ۴۸۰۳)، تحقیق محمد فواد عبدالباقی) چاپ التراث العربی؛ نور الدین بن ابی بکر الهیثمی: مجمع البحرین فی زوائد المعجمین، ج ۴، ص ۱۶۸، حدیث ۴۴۶۰، تحقیق محمد حسن الشافعی، طبع دار الکتب العلمیہ بیروت، ۱۴۱۹ه؛ علی بن حسام الدین متقی ہندی: کنز العمال، ج ۱۴، چاپ موسسه الرسالہ، بیروت ۱۴۰۵، (حدیث ۳۸۷۰۶).

يقبلونه حتى يدفعوها إلى رجلٍ من أهل بيتي فيملأها قسطاً كما ملأها جوراً...؛(۱)

پس از من خاندانم با سختیها، گریزها و تعقیبها روبه رو می شوند، تا این که مردمی از شرق به پا می خیزند... خیر (حق، عدل، اصلاحات) را خواستار می گردند، ولی (طاغوتان و دنیاخواران) حقوق آنان را پاس نمی دارند و به خواسته هایشان اهمیتی نمی دهند، آنگاه آنها (برای دستیابی به اهداف و آرمانهایشان) می ستیزند، و در جنگ پیروزی به دست می آورند، در این هنگام آنچه را خواهان بوده اند پذیرفته می شود، ولی آنان نمی پذیرند (و به نبرد ادامه می دهند) تا رهبری را به مردمی از اهل بیت من بسپارند، پس او دنیا را پر از عدل و داد سازد، چنانچه آنها آن را از ستم انباشته اند.

۲۰. اَفْضَلُ الْعِبَادَةِ اِنْتِظَارُ الْفَرَجِ؛(۲)

برترین عبادت ها انتظار فرج است.

۲۱. مَنْ كَذَبَ بِاِمْهَدِي فَقَدْ كَفَرَ؛(۳)

ص: ۳۲

۱- سنن ابن ماجه ، ج ، ص ۱۳۶۶؛ ابو عبدالله الحاكم النيشابوري: المستدرک علی الصحيحين ، ج ۴، ص ۴۶۴، طبع دارالمعرفه بيروت، باشراف يوسف عبدالرحمن المرعشي؛ الحافظ الذهبي: التلخيص في ذيل المستدرک ، ج ۴، ص ۴۶۴، دارالمعرفه؛ ابوفداء اسماعيل بن كثير الدمشقي: نهایه البدايه ، ج ۱، ص ۴۱، داراحياء التراث العربي.

۲- ابو عيسى محمد بن عيسى بن سوره: الجامع الصحيح و هو سنن ترمذی ، ج ۵، (تحقيق ابراهيم عطوه عوض)، ص ۵۶۵، (حديث ۳۵۷۱)، داراحياء التراث العربي، بيروت.

۳- سليمان بن اشعث سُجستاني: سنن ، ج ۴، ص ۱۰۶؛ علی بن حسام الدین متقی هندی: البرهان في علامات مهدي آخر الزمان ، ص ۱۷۰، (حديث ۲)، منشورات شرکه الرضوان .

هر کس مهدی را انکار کند (و ظهور او را دروغ بیندارد)، کافر است.

امام علی علیه السلام :

... کنا عند علی فساله رجلاً، عن المهدي، فقال علی: هیهات... فیجمع الله تعالی قوما قزع کقزع السحاب، یولف الله بین قلوبهم، لایستوحشون الی احد (ای لایخافون من احد) و لایفرحون باحد یدخل فیهم (۱).

راوی می گوید: نزد علی بودیم، مردی درباره مهدی از او سوال کرد. علی گفت: ای کاش آن زمان فرا می رسید... (در روزگار او) خدای متعال قومی را که همچون قطعه ای ابرپراکنده اند، گرد هم می آورد، دل‌هایشان را به هم نزدیک می سازد، آنان از هیچ کس نمی هراسند، و از این که فردی به جمع آنان گراید، به خود نمی بالند...

پس از ذکر نمونه‌هایی از سخنان والای پیامبر بزرگوار اسلام و یک نمونه از سخن امیرالمؤمنین علیه السلام درباره آینده بشریت و امت اسلامی و ظهور مصلح فاطمی مناسب است سخن یکی از محدثان بزرگ اهل سنت را یاد آور شویم که از نقش ایرانیان در آن دوران پرده بر می دارد:

حافظ ابو عبد الله گنجی شافعی، مُجِدِّث معروف اهل سنت، باب پنجم از کتاب خود درباره مهدی، یعنی: «البيان فی اخبار صاحب الزمان» را، ویژه

ص: ۳۳

۱- حاکم نیشابوری، مستدرک الصحیحین، ج ۴، ص ۵۵۴، طبع دار المعرفه، بیروت. الحافظ الذهبی: التلخیص فی ذیل المستدرک، ج ۴، ص ۵۵۴، طبع دار المعرفه. علی بن حسام الدین متقی هندی: البرهان فی علامات مهدی آخر الزمان، ص ۱۴۴، منشورات شرکه الرضوان.

همین مطلب ساخته، و آن باب را این سان عنوان کرده است: «الباب الخامس، فی ذکره نصره اهل المشرق للمهدی»: باب پنجم از کتاب، در بیان یاری کردن مردم مشرق است مهدی را. و در این باب، این حدیث را از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نقل می کند:

يَخْرُجُ اِنْسَاسٌ، مِنَ الْمَشْرِقِ، فَيَوِّطُّونَ لِلْمَهْدِيِّ سُلْطَانَهُ؛

مردمی از مشرق قیام می کنند، و زمینه حکومت مهدی را فراهم می سازند.

حافظ گنجی، پس از نقل این حدیث، می گوید:

هذا حدیثٌ حَسَنٌ، صَحِيحٌ، رَوَتْهُ الثَّقَاتُ وَ الْاَثْبَاتُ، وَ اخْرَجَهُ الْحَافِظُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَاجَةَ الْقَزْوِينِي، فِي سُنَنِهِ؛

این حدیث، حدیثی است حسن و صحیح، که آن را راویان موثق و عالمان حجّت روایت کرده اند. و حافظ ابن ماجه قزوینی، این حدیث را در کتاب سنن (صحیح) خود آورده است.

در کتابها و مدارک شیعه نیز، این احادیث و این مضامین آمده است.

بخش سوم: مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در اندیشه عالمان تسنن

اشاره

ص: ۳۵

به دلیل انعکاس عقیده به مهدی موعود علیه السلام در کتاب مقدس قرآن و احادیث گرانسنگ نبی گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم ، دانشمندان، مفسران و عالمان دینی نیز عنایت به این موضوع داشته و هر یک به نوعی به طرح و تبیین و توضیح آن پرداخته اند. عده ای کتب مستقلی در این باره نگاشته و دسته ای نیز در آثار خود بخش یا سطوری را به این عقیده اختصاص داده اند. تا آنجا که اگر کسی تتبع کافی نماید اذغان خواهد داشت که در تمامی قرون گذشته عالمانی بوده اند که به ترویج و تبیین این عقیده همت گماشته اند. در این بخش به صورتی گذرا به ذکر نمونه هایی از کلمات صاحبان آن آثار می پردازیم.

۱. مسعودی (در گذشته به سال ۳۴۶ هجری)

در سال ۲۶۰ هجری، ابو محمد حسن بن علی بن محمد بن علی بن موسی بن جعفر بن محمد بن علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب، در خلافت معتمد عباسی در گذشت، و او پدر مهدی منتظر است. (۱)

ص: ۳۶

-
- ۱- علی بن حسین مسعودی: مروج الذهب ، ج ۴، ص ۱۹۹، (تحقیق محمد محیی الدین عبد الحمید)، چاپ دارالمعرفه، بیروت.
 ۲. مجله الجامعه الإسلامیه ، سال اول، شماره سوم، ذیقعدہ ۱۳۸۸ (۱۹۶۹)، (به نقل از موسوعه الامام المهدی ، ج ۱، ص ۶۰۶).
 ۳. احمد بن حجر عسقلانی: فتح الباری بشرح صحیح البخاری ، ج ۶، ص ۴۹۳، طبع دار المعرفه بیروت .

۲. ابن حبان بستنی (در گذشته به سال ۳۵۴ هجری)

احادیثی که درباره مهدی آمده است، این حدیث را تخصیص می زند که می گوید:

لَا يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ إِلَّا وَالَّذِي بَعْدَهُ شَرُّ مِنْهُ؛

زمانی بر شما نمی آید (سپری نمی شود) مگر آن که پس از آن، بدتر از آن است.

ابن حجر در کتاب فتح الباری، درباره این حدیث می گوید:

این حدیث را بخاری به نقل از «انس» در کتاب الفتن صحیح خود آورده است. ابن حبان در صحیحش استدلال کرده که عموم حدیث «انس» احادیثی را که پیرامون مهدی وارد شده است، در بر نمی گیرد، (زیرا) وی زمین را پر از عدل می کند، بعد از آنکه از ظلم آکنده شده است.

۳. محمد بن حسین آبری سجزی (در گذشته به سال ۳۶۳ هجری)

در کتاب مناقب الشافعی:

تَوَاتَرَتْ الْأَخْبَارُ بَأَنَّ الْمَهْدِيَّ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ، وَأَنَّ عَيْسَى يَصَلِّيَ خَلْفَهُ؛

ص: ۳۷

(قال ابن حجر): ذَكَرَ ذَلِكَ رَدًّا لِلْحَدِيثِ الَّذِي أَخْرَجَهُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَفِيهِ «لَا مَهْدِيَ إِلَّا عِيسَى»؛ ۳

اخبار متواتر رسیده است که مهدی از این امت است، و عیسی پشت سر او نماز می گذارد.

ابن حجر می گوید: آبری، این مطلب را در ردّ حدیث «مهدی جز عیسی نیست»، گفته است که «ابن ماجه» آن را به نقل از «انس» در «سنن» خود آورده است.

آبری دربارهٔ راوی حدیث مذکور می گوید:

محمد بن خالد، نزد عالمان حدیث ناشناخته است، دربارهٔ مهدی اخبار فراوان از پیامبر خدا رسیده است که او از خاندان پیامبر است و زمین را پر از عدل و داد می کند، و عیسی برای قتل دجال به یاریش می شتابد و مهدی امامت امت اسلامی را بر عهده می گیرد. (۱)

۴. خطابی (در گذشته به سال ۳۸۸ هجری)

حدیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم که فرمود:

لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَتَقَارَبَ الزَّمَانُ وَ تَكُونَ السَّنَةُ كَالشَّهْرِ، وَ الشَّهْرُ كَالْجُمُعَةِ...؛

رستاخیز فرا نمی رسد، مگر آنکاه که زمان در هم نوردد، سال چون ماه شود، و ماه چون روز، و... در زمان مهدی یا عیسی و یا هر دو است.

ص: ۳۸

۱- مجله الجامع الإسلامیه ، سال اول، شماره سوم، ذیقعدہ ۱۳۸۸ (۱۹۶۹)، (به نقل از موسوعه الامام المهدی ، ج ۱، ص ۵۹۸).

این مطلب را ملا علی قاری در کتاب المرقاه شرح المشکاه یاد آور شده، و گفته است: از آن جا که این پدیده در هنگام خروج دجال رخ می دهد و دجال در زمان مهدی و عیسی است، اظهر آن است که گفته شود، مضمون این حدیث مربوط به زمان مهدی و عیسی است. و «مبارک فوری» صاحب کتاب تحفهالأخوذی در شرح حدیث، همین قول را گفته است (۱).

۵. بیهقی (در گذشته به سال ۴۵۸ هجری)

امام بیهقی پس از ضعیف دانستن حدیث: «لا مهدی الا عیسی بن مریم» (هیچ مهدی نیست، مگر عیسی بن مریم)، می گوید: به طور قطع اسناد احادیثی که بر قیام مهدی، آشکارا دلالت دارد، صحیح تر است.

این مطلب را «ابن حجر» در تهذیب التهذیب، در ترجمه محمد بن خالد جندی راوی حدیث «لا مهدی الا عیسی بن مریم» آورده است. و «ابن قیم» در المنار المنیف فی الحدیث الصحیح و الضعیف از او نقل کرده است (۲).

۶. قاضی عیاض (در گذشته به سال ۵۴۴ هجری)

در کتاب الشفا:

ص: ۳۹

۱- مأخذ پیشین، ص ۶۰۷.

۲- مجله الجامعه الإسلامیه، سال اول، شماره سوم، ذیقعهده ۱۳۸۸ (۱۹۶۹)، (به نقل از موسوعه الامام المهدی، ج ۱، ص ۶۰۷).

ما در این کتاب از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم درباره آینده مطالبی را نقل می کنیم که هرگز از روی هوا سخن نگفته است، و از آن جمله مسأله «ظهور مهدی» است. (۱)

۷. ابن اثیر (در گذشته به سال ۶۰۶ هجری)

مهدی، یعنی: کسی که خداوند راه حق را به او نشان داده است. این کلمه، به صورت اسم به کار رفته است، تا جایی که «عَلَمَ بِالغَلْبَةِ» شده است. و همین کلمه (مهدی)، نام آور آن کسی است که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، مژده داده است که در آخر الزمان می آید. (۲)

در حدیث آمده است که (در روزگار مهدی): «زمان به هم نزدیک می شود (گذشت زمان محسوس نیست)، یک سال همچون یک ماه است». (۳)

۸. محیی الدین ابن عربی (در گذشته به سال ۶۳۸ هجری)

مهدی حجت خدا بر مردم زمان خود و از پیروان پیامبر است. پیامبر درباره او گفته است: «او راه مرا پی می گیرد و به خطا نمی رود»... همین امر، گواهی می دهد که مهدی در بیان احکام مصون از خطا است، همان گونه که رسول خدا در ابلاغ آنچه از جانب خداست، عصمت دارد. (۴)

ص: ۴۰

۱- مجله الجامعه الإسلامیه ، سال اول، شماره سوم، ذیقعدہ ۱۳۸۸ (۱۹۶۹). (به نقل از مصلح جهانی و مهدی موعود از دیدگاه اهل سنت، ص ۱۲۴، چاپ اول، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۲).

۲- ابن اثیر: النهایه ، ج ۵، ص ۲۵۴.

۳- النهایه ، ج ۴، ص ۳۳. _ ابن منظور: لسان العرب ، ج ۳، ص ۷۸۷.

۴- ابن عربی: فتوحات مکیه ، ج ۳، ص ۳۳۲ و ۳۳۷ و ۳۳۸، چاپ دار الاحیاء التراث العربی، بیروت.

همانا! خدا را خلیفه ای است که (روزی) قیام می کند، و زمین را که سرشار از جور و ستم گشته است، از قسط و عدل بیا کند، و اگر از (عمر) دنیا جز یک روز باقی نماند، خدا آن روز را به اندازه ای طولانی گرداند، تا این خلیفه که از خاندان پیامبر و از نسل فاطمه و همان رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم است بیاید... بین «رکن» و «مقام» بامردم بیعت می کند، سیمای ظاهری و بدنی او همچون پیامبر است... پیشانیش بلند و تابنده و بینش کشیده و زیبا... مال را به طور مساوی میان مردم تقسیم می کند، و عدالت می ورزد... هر کس از او چیزی بخواهد، چنان ارزانش می دارد که نتواند بر دوش گیرد. در عصر سستی دین (و ارزشهای دینی) به پا می خیزد، خدا به وسیله او چیزهایی را که با (رهنمودها و تعالیم) قرآن عملی نساخته، عینیت می دهد. فردی که شب هنگام تنگ نظر و ترسو است، در سپیده دمان جزو دانایان و با کرامت ترین و شجاع ترین مردمان می گردد. خداکار و امور او را یک شبه اصلاح می کند. پیروزی پیشاپیش او در حرکت است...

فرمان روایی و حکومت (و قدرت) او را در (غفلت و) خطا فرو نمی برد. زمین گیران و درماندگان را تأمین می کند، و ضعیفان را در راه حق توانمند و قوی می سازد، مهمان را گرمی می دارد، و در پیشامدها و مصیبتها تکیه گاه مردم است، آنچه را می گوید عمل می کند و با آگاهی و شناخت حرف می زند، و آنچه را گواه است، می داند... ریشه ظلم و ظالمان را از بین می خشکاند، و دین را به پا می دارد، در اسلام روح (حیات) می دمدم، و به آن پس از ذلت، عزت می بخشد. و دوباره (در حیات اجتماعی) زنده اش می گرداند. جزیه را وضع می کند، و با (قدرت نظامی و) شمشیر مردم را به

سوی خدا فرا می خواند، و آن که را سرباز زند، می کشد، و هر که با وی در آویزد، به خواری می افتد، دین را چنان که باید قوام می دهد، و جز دین خالص (و ناب توحیدی) دیگر ادیان را از زمین بر می چیند، دشمنان او آن دسته از مقلدانند که حکم و اندیشه اش را سازگار با نظر رهبران خود نمی بینند. و از ترس شمشیر و قدرتش و نیز برای دستیابی به چیزهای رغبت انگیزی که نزد اوست، فرمان او را گردن می نهند. توده مسلمانان بیش از خواص آنان شاد می شوند. عارفان خدا جو _ که اهل حقیقت، شهود و کشف اند _ با او بیعت می کنند، (کارگزاران او) مردمانی انعطاف پذیرند که دعوتش را پاس می دارند و او را یاری می کنند و مسئولیتهای سنگین را می پذیرند، و او را بر مسئولیتی که خدا بر عهده اش گذاشته مدد می رسانند... ظهور مهدی، نشانه نزدیکی قیامت است، و همراه با فتح روم (قسطنطنیه بزرگ)، و جنگی خونین و شدید...

او حجت خدا بر اهل زمان خویش است، یعنی همتای پیامبران در این مرتبه. خدای متعال (در قرآن) می گوید:

((ادْعُوا إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ ۖ إِنَّا وَ مَنْ اتَّبَعَنِي))؛ (۱)

با بصیرت به سوی خدا فرا می خوانم؛ من و کسانی که از من تبعیت کنند.

(بی گمان) مهدی از پیروان پیامبر است، و آن جا که پیامبر در دعوت مردم به خدا پرستی، به خطا نمی رود، پیرو او نیز چنین است، و چنانچه در روایت آمده است؛ مهدی راه پیامبر را دنبال می کند و به خطا گام بر نمی دارد. و این همان عصمت در دعوت به خدا شناسی است، و بسیاری از

ص: ۴۲

اولیای خدا، بلکه همه آنان، به آن می رسند...

مهدی خشم نگیرد جز برای خدا. از این رو، در هنگام غضب از حیطة اقامه حدود خدا فراتر نمی رود. و جز انگیزه اقامه حدود خدا، هدفی ندارد، چنین کسی که تنها برای خدا به خشم می آید، جز عادل و دادگر نخواهد بود و با ظلم و بیداد بیگانه است. و نشانه این مقام آن است که پس از اجرای حکم بر مجرم، خشمش فرو می نشیند و چه بسا مونس و همدم او گردد... علم امام به آینده، به روش تنزیل الهی به دست می آید، و نیز به شیوه قیاس. علم القیاسی را که مهدی می داند، نه برای حکم کردن، که برای دوری کردن از آن است. مهدی تنها بر اساس القائات ملکى _ که از نزد خدا مبعوث بر او است _ راهنمایی می شود و حکم می کند.

و این همان شریعت راستین محمدی است، که اگر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم زنده بود خود چنین می کرد. بنا بر این با نصوصی که خدا در اختیار امام نهاده، بر او حرام است. و به همین خاطر پیامبر درباره مهدی فرموده است، او روش مرا پی می گیرد، و به خطا نمی رود. و از این جا دانسته می شود که مهدی، راهبر و معصوم است، نه پیرو. عصمت در حکم، زمانی معنا دارد که در نسبت حکم به رسول خطا صورت نگیرد، زیرا پیامبر به هوس سخن نمی گوید، گفته او همه وحی است. و چنانچه قیاس با وجود و حضور رسول خدا جایز نیست، بر اهل مکاشفه جریان ندارد، زیرا نبی نزد آنان موجود است، و حکم را جز از او نستانند...

و اختلاف در احکام با وجود امام مهدی در دنیا از میان می رود...

این صفات و ویژگی های نه گانه (عذر خواهی برای بندگان نزد خدا...)

در هیچیک از امامان دین و خلفای خدا و رسولش تا روز قیامت، در کسی گرد نیامده است، مگر برای امام مهدی، به نص پیامبر. (۱)

۹. ابن ابی الحدید مدائنی (در گذشته به سال ۶۵۵ هجری)

در کتاب شرح نهج البلاغه:

قَدْ وَقَعَ اتِّفَاقُ الْفَرِيقَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَجْمَعِينَ عَلَى أَنَّ الدُّنْيَا وَ التَّكْلِيفَ لَا يَنْقُضِي إِلَّا عَلَيْهِ؛ (۲)

میان همه فرق مسلمین اتفاق قطعی است، که دنیا، و احکام و تکالیف پایان نمی پذیرد، مگر پس از ظهور مهدی.

۱۰. قرطبی (در گذشته به سال ۶۷۱ هجری)

اسناد روایت «مهدی کسی جز عیسی بن مریم نیست» ضعیف است. احادیثی که به صراحت از پیامبر نقل شده، و در آنها آمده است: «مهدی از دودمان پیامبر و فرزند فاطمه است»، از این حدیث صحیح تر است. (۳)

۱۱. ابن تیمیه (در گذشته به سال ۷۲۸ هجری)

در کتاب منهاج السنه النبویه ابن عمر از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت کرده است:

در آخر الزمان مردی از اهل بیت من ظهور می کند، که

ص: ۴۴

۱- محی الدین، ابن عربی: الفتوحات المکیه، ج ۳، باب ۳۶۶، دارصادر، بیروت.

۲- ابن ابی الحدید: شرح نهج البلاغه، ج ۲، ص ۵۳۵، طبع مصر.

۳- شمس الدین محمد انصاری قرطبی: التذکره (فی احوال الموتی و امور الآخره)، ص ۶۱۷-۶۱۶، چاپ دارالفکر، بیروت.

همنام و هم کنیه من است، زمین را پر از عدل و داد می کند بعد از آن که از ظلم و بیداد آکنده شده باشد؛ این شخص همان مهدی است. (۱)

۱۲. ابن قیم (در گذشته به سال ۷۵۱ هجری)

در کتاب اغاثه اللهفان من مصائد الشيطان:

یهودیان هم در انتظار قیام فردی هستند که از فرزندان حضرت داوود است. او وقتی ظهور می کند، دعایی می خواند که همه مردم جهان جان می سپارند، ولی به نظر می رسد این قائم موعود همان دجال باشد، و گرنه مسیح بن مریم، مسیح هدایت است که مسلمانان هم در انتظار نزول وی در کنار مهدی منتظرند، او از خاندان نبوت است، و پس از قیام، زمین را که پر از ظلم و بیداد گشته است، آکنده از عدل و داد می کند.

ابن قیم در آخر کتاب المنار المنیف فی الحدیث الصحیح و الضعیف می گوید:

حدیثی که می گوید: «مهدی کسی جز عیسی بن مریم نیست»، در سنن ابن ماجه آمده است، راویان حدیث به ترتیب عبارتند از: یوسف بن عبد الا علی از شافعی، از محمد بن خالد جندی، از ابان بن صالح، از حسن بن انس بن مالک از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم .

این حدیث را تنها «محمد بن خالد» روایت کرده است. در کتاب مناقب شافعی ابو حسین آبری

ص: ۴۵

۱- . مجله الجامعه الاسلامیه ، سال اول ، شماره سوم، ذیقعدۀ ۱۳۸۸ (۱۹۶۹) و نیز منهاج السنه النبویه ، ج ۴، ص ۱۱ .

می نویسد: این محمد بن خالد نزد عالمان حدیث فردی مجهول و نا شناخته است. (۱)

۱۳. الحافظ عماد الدین ابن کثیر (در گذشته به سال ۷۷۴ هجری)

در کتاب نهایی البدایه فی الفتن و الملاحم:

دوران مهدی (روزگار فراوانی نعمتها است) در آن زمان، میوه ها فراوان و کشتزارها پر بار می شوند، ثروت و دارایی فزونی می گیرد، دین استواری خود را باز می یابد، و حکومت پایدار می گردد، دشمنان سرکوب می شوند، و نعمتها ماندنی است.

(۲)

مقصود از پرچمهای سیاه (که در روایات مهدی ذکر شده است)، پرچمهای سیاهی نیست که ابو مسلم خراسانی بر افراشت، و دولت بنی امیه را ساقط کرد، بلکه مقصود، پرچمهای سیاهی است که یاران مهدی خواهند آورد. (۳)

حدیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم که می گوید: «انا اهل اختار الله لنا الآخرة علی الدنیا...» (خداوند برای ما خاندان آخرت را بر دنیا برگزیده است) دلالت دارد که مهدی از نسل فاطمه (دختر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم) و از فرزندان حسن و حسین ۸ است. و او (در آینده) پس از دولت بنی عباس ظهور خواهد کرد. (۴)

ص: ۴۶

۱- مجله الجامعه الاسلامیه ، سال اول ، شماره سوم، ذیقعدہ ۱۳۸۸ (۱۹۶۹).

۲- عماد الدین ابن کثیر: نهایی البدایه فی الفتن و الملاحم ، ج ۱، ص ۴۴، داراحیاء التراث العربی.

۳- ابن کثیر دمشقی: نهایی البدایه ، ج ۱، ص ۴۲، داراحیاء التراث العربی بیروت .

۴- مأخذ پیشین، ص ۴۱.

۱۴. ابن خلدون (در گذشته به سال ۸۰۶ یا ۸۰۸ هجری)

إِعْلَمَ أَنَّ الْمَشْهُورَ بَيْنَ الْكَافَةِ مِنْ أَهْلِ الْإِسْلَامِ عَلَى مَمَرِ الْإِسْلا- عَصَارٍ، أَنَّهُ لَا يُدْفَعُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ مِنْ ظُهُورِ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ، يُؤَيِّدُ الدِّينَ، وَيُظْهِرُ الْعَدْلَ، وَيَتَّبِعُهُ الْمُسْلِمُونَ، وَيَسْتَوْلِي عَلَى الْمَمَالِكِ الْإِسْلَامِيَّةِ، وَيَسْمَى بِالْمَهْدِيِّ؛ (۱)

مشهور بین همه مسلمانان، در همه عصرها این است که به یقین در آخر الزمان، فردی از خاندان نبوت ظهور می کند، دین را مدد می رساند، و عدل را می گستراند، و مسلمانان از او پیروی می کنند، و بر همه کشور های اسلامی حاکم می شود، و مهدی نام دارد.

۱۵. جلال الدین سیوطی (در گذشته به سال ۹۱۱ هجری)

عبد الله بن حرث زبیدی، از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت کرده است که فرمود:

مردمان از مشرق زمین قیام می کنند، و زمینه حکومت مهدی را فراهم می آورند» این مردم، همان کسانی که با پرچم های سیاه از مشرق (خراسان) بیا می خیزند، و در حدیث ذکر آنها آمده است، و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از همه خواسته است با امیر آنان (مهدی) بیعت کنند. (۲)

سیوطی در کتاب الحاوی للفتاوی می گوید:

عقد ابو داود فی سننه بابا فی المهدي، و اورد فی صدره

ص: ۴۷

۱- مقدمه ابن خلدون، ص ۳۶۷.

۲- علی بن حُسام الدین متقی هندی: البرهان فی علامات مهدی آخر الزمان، ص ۱۴۷، چاپ خیام، قم؛ جلال الدین سیوطی: العرف الواردی (فی اخبار المهدي)، ص ۶۰.

حدیث جا برین سمره عن رسول الله صلى الله عليه و آله و سلم :

لا يزال هذا الدين قائماً حتى يكون اثنا عشر خليفه كُلهُم تجتمع عليه الأمة. و في روايه «لا يزال هذا الدين عزيزاً الى اثني عشر خليفه كُلهُم من قريش». فأشار بذلك الى ما قاله العلماء ان المهدي أحد الاثني عشر فانه لم يقع الى الآن وجود اثني عشر اجتمعت الأمة على كل منهم؛^(١)

ابو داود در سنن خود بابی را به مهدی اختصاص داده است، و در آغاز آن حدیث پیامبر را آورده است که فرمود: «تا زمانی که دوازده خلیفه بیایند که همه امت درباره آنها اتفاق نظر دارند، این دین همواره استوار می ماند.» و بنابر روایتی «تا حضور دوازده خلیفه که همه آنها از قریش است، اسلام همواره عزیز است».

ابو داود در این (دو) روایت به نظر علما اشاره دارد که می گویند: مهدی یکی از دوازده (خلیفه) است، و تا کنون دوازده خلیفه که هر یک از آنان مورد اتفاق همه امت باشد، نیامده است.

۱۶. ابن حجر هیتمی (در گذشته به سال ۹۷۴ هجری)

وَ الَّذِي يَتَعَيَّنُ إِعْتِقَادَهُ، مَا دَلَّتْ عَلَيْهِ الْأَحَادِيثُ الصَّحِيحَةُ مِنْ وَجُودِ الْمَهْدِيِّ الْمُنْتَظَرِ، الَّذِي يَخْرُجُ الدَّجَالُ وَ عِيسَى فِي زَمَانِهِ، وَ إِنَّهُ الْمُرَادُ حَيْثُ أُطْلِقَ الْمَهْدِيُّ...؛^(٢)

ص: ۴۸

۱- جلال الدین سیوطی: الحاوی للفتاوی ، ج ۲، ص ۸۵، دار الکتب العلمیه، بیروت، ۱۴۰۸ هجری.

۲- علی بن حسام الدین متقی هندی: البرهان فی علامات مهدی آخر الزمان ، ص ۱۶۸، چاپ خیام، قم.

اعتقاد به وجود مهدی منتظر، بنا بر احادیث صحیح، امری لازم است، عیسی و دجّال در زمان او ظاهر می شوند. و هر جا «المهدی» به طور مطلق آورده شوند، مراد اوست.

— برکت دعای پیامبر در نسل علی و فاطمه پیداست... و همین که مهدی از نسلِ آنان است (تأثیر دعای پیامبر را در حق آنها می نمایاند) و برای این امر بس است. (۱)

— «حسن» (پس از قضیه استسقا) به خانه برگشت، و محترمانه زیست... تا این که در سامرا در ۲۸ سالگی از دنیا رفت... وی فرزندی به جز «ابو القاسم محمد حجت» نداشت که در آن هنگام ۵ ساله بود، و خدا در همان کودکی به او (علم و) حکمت داده بود، و «قاسم منتظر» نامیده می شود. گفته شده، بدان خاطر او را «منتظر» می نامند که در شهر از دیده ها غایب گردید و مکان او پنهان ماند. (۲)

نیز در کتاب القول المختصر فی علامات المهدی المنتظر، می گوید:

این که از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است: «مهدی از فرزندان عمویم عباس است...» با اخباری که می گوید: «مهدی از خاندان پیامبر و از فرزندان فاطمه است» منافات ندارد؛ زیرا احادیثی که مهدی را از فرزندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

ص: ۴۹

۱- احمد بن حجر هیمتی مکی: صواعق المحرقة، ص ۱۶۱، چاپ مصر، ۱۳۷۵ هجری.

۲- مأخذ پیشین، ص ۱۹۰-۱۶۲.

می داند صحت و اعتبار استوارتری دارد، تا آنجا که برخی از حافظان امت و امامان بزرگ گفته اند: این که مهدی از نسل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است از مسائل قطعی و متواتر بوده، و هرگز نمی توان از آن عدول کرد. از این راجع بین احادیث به این است که گفته شود: مهدی از دودمان پیامبر و از فرزندان او خواهد بود اگر چه از سوی مادر به «عباس» برسد. نکته اساسی این است که مهدی از اهل بیت پیامبر است. و این سخن با احادیثی که او را از فرزندان «حسن بن علی» یا «حسین بن علی» و یا «عباس» می داند، ناسازگاری ندارد. (۱)

۱۷. یحیی بن محمد حنبلی (از عالمان قرن دهم هجری)

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم کسانی که مهدی را تکذیب کنند، کافر دانسته است. (۲)

راویان ثقه و مورد اعتماد روایت کرده اند که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند: مهدی در آخر الزمان قیام می کند، و عیسی در زمان او فرود می آید و پشت سر مهدی نماز می گذارد، و مهدی را در قتل دجال یاری می رساند. (۳)

۱۸. احمد ابو سرور بن صبا حنفی (از عالمان قرن دهم هجری)

مهدی موعود با عیسی انقلاب می کند... پیش از ظهور او علامات آشکار می شود؛ از جمله آنها ست خروج سفیانی، و ماه گرفتگی در آخر

ص: ۵۰

۱- مأخذ پیشین .

۲- علی بن حسام الدین متقی هندی: البرهان فی علامات مهدی آخر الزمان ، چاپ خیام، قم، ص ۱۸۲.

۳- مأخذ پیشین، ص ۱۸۲ و ۱۸۰.

۱۹. محمد بن محمد خطابی مالکی (از عالمان قرن دهم هجری)

احادیث صحیح، او صاف مهدی و کیفیت انقلاب او و فتنه هایی را که پیش از ظهورش پدید می آید، بازگو کرده است. (۱)

۲۰. ملاعلی قاری حسینی (در گذشته به سال ۱۰۱۴ هجری)

در کتاب شرح فقه الا کبر امام ابو حنیفه:

مهدی موعود نخست در سرزمین عربستان ظهور می کند، آن گاه به بیت المقدس می رود. در آن جا به محاصره «دجال» در می آید، در این هنگام عیسی بن مریم از سوی «دمشق» به یاریش می شتابد، و دجال را نابود می سازد، و سپس در نماز به مهدی اقتدا می کند، تا امامت و رهبری او را تأیید و پیروی خود را از پیامبر اسلام بنمایاند. (۲)

۲۱. عبدالرؤف مناوی (در گذشته به سال ۱۰۳۲ هجری)

در کتاب فیض القدير شرح الجامع الصغير:

اخبار در مسأله «مهدی» فراوان و مشهور است. کسان بسیاری در این زمینه کتاب نوشته اند... این اخبار با حدیثی که می گوید: «لا مهدی إلا عیسی ابن مریم» (مهدی کسی به جز عیسی نیست)، ناسازگار نمی افتد، زیرا چنان که «قرطبی» گفته است، مراد این است که مهدی کامل و معصوم

ص: ۵۱

۱- مأخذ پیشین، ص ۱۸۱.

۲- مجله الجامعه الاسلاميه، سال اول، شماره سوم، ذی قعدة ۱۳۸۸ (۱۹۶۹).

(آن مهدی است که با فرود عیسی بن مریم (از آن آسمان همزمان) است. (و نیز) حدیثی که می گوید:

لَنْ تَهْلِكَ أُمَّةٌ أَنَا فِي أَوْلَاهَا وَ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ فِي آخِرِهَا، وَ الْمَهْدِي فِي وَسْطِهَا؛

امتی که من در آغاز و عیسی بن مریم در پایان و مهدی در وسط آن باشد نابود نمی شود.

مراد از «وسط» ما قبل آخر است، زیرا نزول عیسی برای کشتن دجال در زمان مهدی است، و چنان که در اخبار آمده است و جمعی از برگزیدگان آن را پذیرفته اند، عیسی پشت سر مهدی نماز می گزارد.

درباره حدیث «مَنْ أَلَذَى يَصَلِي عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ خَلْفَهُ»

(کسی که عیسی بن مریم پشت سر او نماز می گزارد، از ماست)، مناوی می گوید:

پس از نزول، عیسی علیه السلام امام مهدی را در حالی که قصد نماز گزاردن دارد، می یابد. امام به عقب می ایستد، تا عیسی جلو افتد، ولی وی امام را مقدم می دارد، و پشت سر او نماز می گزارد. و این فضیلت و شرافتی بزرگ است، برای این امت.

(۱)

۲۲. محمد برزخی (در گذشته به سال ۱۱۰۳ هجری)

در کتاب الاشاعه لأشراط الساعة:

نخستین نشانه روز باز پسین، ظهور مهدی است. احادیث پیرامون او، به

ص: ۵۲

۱- همان، (به نقل از موسوعه الامام المهدی، ج ۱، ص ۶۱۶).

حدّی است که فراتر از حدّ شمارش می نماید، در روایات فراوان صحیح و مشهور آمده است که او از فرزندان فاطمه است... این امر در حدّ تواتر معنوی است و انکار آن جایی ندارد... وی زمین را که از بیدادها آکنده شده است، پر از عدل و داد می کند. (۱)

۲۳. محمد سفارینی (در گذشته به سال ۱۱۸۸ هجری)

در کتاب لوامع الانوار البهیه و سواطع الاسرار الاثریه:

سخن درباره مهدی فراوان است، برخی مهدی را کسی جز عیسی ندانسته اند. ولی این سخن نادرست است. زیرا درباره قیام مهدی روایات در حد «تواتر معنوی» است. از مجموع روایات نسبت به ظهور مهدی علم قطعی حاصل می شود... و بر این اساس ایمان و اعتقاد به ظهور مهدی از اعتقادات خدشه ناپذیر اهل سنت و جماعت به حساب می آید. (۲)

۲۴. محمد بن علی شوکانی (در گذشته به سال ۱۲۵۰ هجری)

در کتاب التوضیح فی تواتر ما فی المهدی المنتظر والدجال و المسیح:

درباره مهدی، توانستم به ۵۰ حدیث دست یابم، در میان آنها صحیح، حسن و ضعیف مُنَجَّبَر، وجود دارد، بدون شک این احادیث متواتر است، بر

ص: ۵۳

۱- مجله الجامعه الاسلامیه ، سال اول، شماره سوم، ذیقعدۀ ۱۳۸۸ هجری (۱۹۶۹)، (به نقل از موسوعه الامام المهدی ، ج ۱، ص ۹۹-۵۹۸).

۲- مجله الجامعه الاسلامیه ، سال اول، شماره سوم، ذیقعدۀ ۱۳۸۸ هجری (۱۹۶۹).

اساسِ معیارهای حدیث شناسی، کلمه «متواتر» در مسأله ای که کمتر از این حدیث دارد، صدق می کند. آثار صحابه پیامبر که بر مسأله مهدی صراحت دارد به اندازه ای است که جای هیچ گونه بحث، و مجال هیچ نوع اجتهادی را باقی نمی گذارد. (۱)

۲۵. صدیق حسن قنوجی (در گذشته به سال ۱۳۰۷ هجری)

در کتاب الإذاعه لما کان و ما یکون بین یدی الساعه:

احادیث مختلف بسیاری درباره مهدی آمده است و به حد تواتر معنوی می رسد. این روایات در کتاب های سنن، معجمها و مسندها موجودند... و تردیدی نیست که مهدی در آخر الزمان قیام می کند، بی آنکه ماه و سال خروج او معین باشد، جمهور امت، نسل اندر نسل بر این امر اتفاق نظر دارند، و نظر کسان اندکی که مسأله مهدی را باور ندارند، در این میان بی ارزش و غیر قابل اعتناست... زیرا شک در این فاطمی نسب و موعود منتظر _ که با دلایل استوار به اثبات رسیده است _ معنا ندارد، و انکار آن با وجود نصوص فراوان و مشهور و متواتر، گستاخی بزرگ می نماید. (۲)

۲۶. شیخ محمد عبده (در گذشته به سال ۱۳۲۳ هجری)

خاص و عام می دانند که در اخبار و احادیث، ضمن شمردن علائم قیام قیامت،

ص: ۵۴

۱- مجله الجامعه الاسلامیه ، سال اول، شماره سوم، ذیقعدة ۱۳۸۸ هجری (۱۹۶۹)، (به نقل از موسوعه الامام المهدی ، ج ۱، ص ۵۹۹).

۲- مأخذ پیشین، ص ۶۰۰-۵۹۹.

آمده است که مردی از اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خروج می کند، که نام او مهدی است. او زمین را پس از آن که از جور و بیداد آکنده باشد، از عدل و داد آکنده می سازد. در آخر ایام او عیسی مریم (علیها السلام) از سمان فرود می آید... (۱)

۲۷. محمد بشیر سهوانی هندی (در گذشته به سال ۳۲۶ هجری)

در کتاب صیانه الانسان عن وسوسه الشیخ دحلان:

پس از پایان دوران صحابه، بدعت‌هایی پدید آمده،... در زمان تابعین بدعت‌ها ادامه یافت، و پس از آن دگرگونی‌هایی آشکار رخ داد، مردمان بدعت را سنت، و سنت را بدعت انگاشتند.

سنت همچنان ناآشنا و متروک می ماند، تا این که مهدی و عیسی علیه السلام ظهور کند و روز واپسین بدکاران فرا رسد. (۲)

۲۸. شمس الحق عظیم آبادی (در گذشته به سال ۱۳۲۹ هجری)

در کتاب عون المعبود علی سنن ابی داود:

بی گمان «ابن خلدون» در تضعیف همه اخبار و احادیث مربوط به مهدی شیوه نادرست و اشتباه آمیزی را پیموده است. (۳)

۲۹. محمد بن جعفر کنانی (در گذشته به سال ۱۳۴۵ هجری)

در کتاب نظم المتناثر فی الحدیث المتواتر:

إِنَّ الْأَحَادِيثَ الْوَارِدَةَ فِي الْمَهْدِيِّ الْمُتَنَظَّرِ مُتَوَاتِرَةٌ* وَ كَذَا

ص: ۵۵

۱- تفسیر المنار، ج ۶، ص ۵۷.

۲- مجلها لجامعه الاسلامیه، سال اول، شماره سوم، ذیقعدة ۱۳۸۸ هجری (۱۹۶۹).

۳- مجلها لجامعه الاسلامیه، سال اول، شماره سوم، ذیقعدة ۱۳۸۸ هجری (۱۹۶۹).

الوارده فِي الدَّجَالِ وَ فِي نَزُولِ سَيِّدِنَا عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ:

احادیثِ دربارهٔ مهدی منتظر، همانند احادیثی که در بارهٔ دجال و فرود آمدن سرور ما عیسی بن مریم، آمده است، متواتر است. [\(۱\)](#)

۳۰. محمد انور شاه کشمیری (در گذشته به سال ۱۳۵۲ هجری)

در کتاب عقیده الاسلام:

مسلم در نزول عیسی علیه السلام، از جابر روایت کرده است که گفت: از پیامبر خدا شنیدم که می فرمود: «لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي يَقَاتِلُونَ عَلَى الْحَقِّ، ظَاهِرِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ فَيَنْزِلُ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ، فَيَقُولُ أَمِيرُهُمْ تَعَالَى صَلِّ لَنَا، فَيَقُولُ لَا، إِنَّ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ أَمْرَاءٌ، تَكْرَمَهُ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةُ»

گروهی از ائمتّم همواره برای پیرامون حق تا روز قیامت می ستیزند، آن گاه که عیسی فرود آید، امیر آنان می گوید: بیا برای ما نماز بگذار، ولی عیسی می گوید: نه، بعضی از شما بر برخی دیگر امیرید، از این جهت خدا این امت را گرامی داشته است.

کشمیری می گوید:

این که عیسی، امامت را بر عهده نمی گیرد، بدان خاطر است که توهم بی سر پرستی امت محمد پیش نیاید... و این که در روایت آمده است «تکرمه الله هذه الأمة»

ص: ۵۶

۱- مجلّه الجامعه الاسلاميه، سال اول، شماره سوم، ذيقعدة ۱۳۸۸ هجری (۱۹۶۹)، (به نقل از موسوعه الامام المهدی، ص ۶۰۰-۵۹۹).

نکته ای را در بر دارد و آن این است که: امت بر ولایت مهدی است و عیسی علیه السلام از آنان است... (۱)

۳۱. عبدالرحمان مبارکفوری (در گذشته به سال ۱۳۵۳ هجری)

در کتاب تحفه الاحوذی شرح جامع الترمذی:

الأحاديث الواردة في خروج المهدي كثيرة «جدا» ولكن أكثرها ضعافٌ، ولا شكَّ في أنَّ حديثَ عبدالله بن مسعود الذي في هذه الباب لا ينحطَّ عَنْ دَرَجَةِ الْحَسَنِ، وَلَهُ شَوَاهِدٌ كَثِيرَةٌ مِنْ بَيْنِ حَسَانٍ وَضِعَافٍ، فَحَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ هَذَا مَعَ شَوَاهِدِهِ وَتَوَابِعِهِ، صَالِحٌ لِإِحْتِجَاجِ بِلَا مِرْيَةٍ؛ فَالْقَوْلُ بِخُرُوجِ الْمَهْدِيِّ وَظُهُورِهِ هُوَ الْحَقُّ وَالصَّوَابُ؛ (۲)

احادیثی که درباره قیام مهدی آمده، به راستی فراوان است، ولی بسیاری از آنها ضعیفند. گرچه «حدیث عبدالله بن مسعود» _ که در باب مهدی آمده است _ بدون شک در مرتبه حدیث «حسن» است، و در میان احادیث «حسن» و «ضعیف»، شواهد زیادی دارد. بنابر این حدیث مذکور، باشواهد و توابعی که دارد، بدون تردید، برای استدلال صلاحیت دارد، و در نتیجه، اعتقاد به قیام مهدی و ظهور او حق و صواب است.

ص: ۵۷

۱- مأخذ پیشین، ص ۶۱۹.

۲- مجله الجامعه الاسلاميه ، سال اول، شماره سوم، ذيقعدة ۱۳۸۸ هجری (۱۹۶۹) (به نقل از موسوعه الامام المهدي ، ج ۱، ص ۶۱۹).

۳۲. شیخ منصور علی ناصیف (در گذشته به سال ۱۳۷۱ هجری)

در میان عالمان اهل سنت مشهور و قطعی است، که در آخر الزمان مردی از خاندان پیامبر که نام او مهدی است، ظهور خواهد کرد، او بر همه کشور اسلامی استیلا می یابد، همه پیرو او می شوند، مهدی به عدالت رفتار می کند و دین را استوار می سازد. آن گاه دجال آشکار می شود، عیسای مسیح از آسمان فرود می آید و او را می کشد، یا با مهدی در قتل دجال همکاری می کند.

احادیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را درباره مهدی جماعتی از نیاکان اصحاب نقل کرده اند، عالمان بزرگ حدیث، آنها را با اسناد و مدارک، در کتابهای خود گرد آورده اند. کسانی مانند: ابوداود، ترمذی، ابن ماجه، طبرانی، ... احمد بن حنبل و حاکم نیشابوری، در زمره ناقلان احادیث مهدی هستند... این است عقیده اهل سنت از سلف تا خلف. (۱)

۳۳. عبد العزیز بن عبدالله بن باز (از عالمان معاصر)

... مسأله مهدی آشکار و روشن، واحادیث درباره آن فراوان بلکه متواتر و مستحکم است، و از اهل علم بسیار کسان «تواتر» آن را باز گو کرده اند،... به علت کثرت طرق، اختلاف مخارج، گویندگان، راویان و الفاظ این احادیث تواتر معنوی دارد، بنابر این به حق دلالت دارد که این شخص موعود، مسأله اش ثابت و خروجش حق است... این امام از الطاف خدای عزوجل به این امت در آخر زمان است، ظهور می کند و داد و حق را بر پا

ص: ۵۸

می دارد، و از ظلم و بیداد جلوگیری می کند. و خدا به وسیله او سایه لوی حق را بر این امت در راه عدالت، هدایت و راهنمایی مردمان، می گستراند. (۱)

۳۴. عبدالمحسن عباد (از عالمان معاصر)

... من پاره ای از آنچه را که اهل علم پیرامون «ظهور مهدی» در آخرالزمان گفته اند... نقل کردم، تا ثبات و یقین شما افزون شود که عقیده ظهور وی در آخرالزمان همان راه هموار... و... امر حقی است که عدول از آن و یا توجه [به] غیر از آن روا نیست، و پشتوانه اهل علم... احادیثی وارده از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است، بنابر این در چنین امری مجال اظهار نظر شخصی نیست، بلکه راه «وحی» است که می تواند ما را راهنمایی کند. زیرا که این مسأله از امور غیبی می باشد....

آنچه که احادیث «مهدی» بر آن دلالت دارد از جمله: قیام وی برای یاری دین خدا و آکنده شدن زمین از عدل و داد در دوران او، با پیدایش دجال و پیروانش و خصومتشان بامسلمانان در آن دوران، منافات ندارد.

همچنین ادله ای که می گوید اشراک همراه اغیار به زندگی ادامه می دهند، منافاتی با احادیثی مهدی در مورد گسترش عدل و داد ندارد، زیرا آنچه در احادیث مهدی آمده، بر کثرت خیر و نیرومندی مسلمانان و چیرگی و تفوق آنان بر دیگران دلالت دارد و این، وجود افراد ناپاک و شرور در زمان او را نفی نمی کند... این که احادیث «مهدی»، بر آکنده شدن زمین از ظلم و

ص: ۵۹

۱- مجله الجامعه الاسلامیه، سال اول، شماره سوم، ذی قعدة ۱۳۸۸ (۱۹۶۹)، (به نقل از مصلح جهانی و مهدی موعود از دیدگاه اهل سنت، ص ۱۴۰. ۹_۱۴۷ و ۱۵۲، چاپ اول، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۲).

بیداد در دوران پیش از خروج وی دلالت دارد، دلیل این نیست که پیش از وی تمامی کره زمین از نیکوکاران تهی می گردد، زیرا پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در احادیث صحیحی که نقل شده، خبر داده که گروهی از امت وی همچنان در راه حق خواهند بود، تا این که فرمان خدا فرا رسد... این احادیث، و احادیث «مهدی» دلالت دارد که حق همچنان استمرار دارد، ولی در پاره ای دوران غلبه از آن اهل حق می شود و حق گسترش می یابد، آنچنان که در دوران پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و دوران مهدی و عیسی بن مریم هست. و در پاره ای از دورانها این گستردگی کمتر می گردد و اهل حق دچار ضعف می شوند، اما این که حق به کلی از هم فرو پاشد و از بین برود، مسأله ای که از زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تا کنون نبوده و در آینده نیز نخواهد بود.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در حدیث صحیح خبر داده اند که خداوند در هر زمان، کسانی را آماده ساخته است که این دین را استوار بدارند. و حتی در دوران ما که دشمنان اسلام از همه سو بدان یورش برده اند، و اسلام نمایان بیش از دشمنان واقعی بدان ضربه زده اند، زمین از اقامه شعائر دین اسلام خالی نگشته است. (۱)

در بین احادیث مهدی... احادیث صحیح که پیرامون آنها اتفاق نظر وجود دارد، به شخصی مربوط می شود که در آخر الزمان... ظاهر می شود... پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم ما را از نامش و نام پدرش آگاه کرده و در چندین حدیث،

ص: ۶۰

۱- مجله الجامعه الاسلاميه ، سال اول، شماره سوم، ذيقعدة ۱۳۸۸ (۱۹۶۹). (به نقل از مصلح جهانی و موعود از دید گاه اهل سنت ، چاپ اول، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۲ص ۱۴۰ و ۹_۱۴۷ و ۱۵۲).

صفت «مهدی» بر وی اطلاق نموده است... مهدی... یکی است و متعدد نیست و در احادیث وی هم تباین وجود ندارد.

البته اهل سنت برای اثبات ظهور مهدی بر حدیث «لامهدی الا عیسی بن مریم» استدلال نکرده اند، زیرا با احادیث وارده درباره عیسی علیه السلام تعارض دارد، و گفته اند که این حدیث ضعیف است... .

«مهدی» از نظر اهل سنت معصوم نیست و یک فرد عادی است... علمایی که پیرامون اعتقادات اهل سنت و جماعت قلم زده اند، به طور کتبی به ظهور مهدی در آخر الزمان اذغان نموده اند... عدم ذکر ظهور مهدی در آخر الزمان در کتب بعضی از بزرگان ما، دلیل آن نیست که آنان اعتقاد به مهدی را جزو اعتقادات مسلمانان نمی دانسته اند، زیرا آنان مقید به شرح همه عقاید و ضبط تمامی معتقدات نبودند. و بعضی از آنان مسائل کلی را بازگو نموده اند، که وجوب باوردداشت تمامی آنچه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم خبر داد و نقل آن صحیح باشد، در آن می گنجد، همان طور که «ابن قدامه مقدسی» این کار را انجام داده است... .

در قرن نهم هنگامی که مدعیان مهدویت زیاد شدند، بعضی از علمای محقق به ناچار به نقد احادیث مهدی پرداختند، تا قوت و ضعف و صحت و سقم هر یک از آنها را باز شناسند... .

خداوند بقای این دین را تضمین نموده است.

خداوند کامیابان دنیا و آخرت را در دورانهای مختلف جزویاران دینش قرار داده است. در صحیح بخاری، راوی می گوید: از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شنیدم که فرمود:

لَا تَزَالُ هَذِهِ الْأُمَّةُ قَائِمَةٌ عَلَى أَمْرِ اللَّهِ ، لَا يَضُرُّهُمْ مِنْ خَا

این امت همچنان بر امر خداوند استوار خواهند ماند، و مخالفان ضرری بدان نمی‌رسانند، تا این که فرمان الهی فرا رسد.

بنابر این هیچ دورانی از اقامه شریعت الهی خالی نمی‌باشد، و مهدی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از وی خبر داده‌اند، حلقه‌ای است از یک زنجیره طولانی که خداوند در زمان و موعد مقرر به وسیله او دینش را یاری می‌کند. در آن زمان که شرّ فراگیر شود و دجال بزرگ قیام کند، مسلمانان در هر زمان نباید آنچه را خداوند در مورد نصرت دین بر آنان واجب گردانیده به اتکای آنچه در احادیث مهدی آمده ترک نمایند. (۲)

ص: ۶۲

۱- محمد بن اسماعیل بخاری: صحیح بخاری، ج ۱، دارالفکر ۱۴۰۱، ص ۲۵.

۲- مجله الجامعه الاسلامیه، شماره ۴۶ و ۴۵، سال ۱۴۰۰، (به نقل از مصلح جهانی و مهدی موعود از دیدگاه اهل سنت، چاپ اول، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۲، ص ۱۸۴ و ۲۵۷ و ۲۶۸ و ۲۷۳ و ۲۸۵-۶). * _ بررسی اندیشه‌های عالمان تسنن نیاز به کتابی جداگانه دارد؛ چنان که این کار نیز انجام شده و تألیفاتی در قدیم و جدید در این زمینه نگارش یافته است، ولی چون بنا در این رساله بر کوتاهی و فشردگی است به همین مقدار بسنده می‌شود.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

